

Sofia Hänninen

RIKOLLISTA KUUNNELTAVAA

Miten rikospodcastia tehdään?

RIKOLLISTA KUUNNELTAVAA

Miten rikospodcastia tehdään?

Sofia Hänninen
Opinnäytetyö
Kevät 2020
Viestinnän tutkinto-ohjelma
Oulun ammattikorkeakoulu

TIIVISTELMÄ

Oulun ammattikorkeakoulu
Viestinnän tutkinto-ohjelma, Journalismi

Tekijä: Sofia Hänninen

Opinnäytetyön nimi: Rikollista kuunneltavaa – Miten rikospodcastia tehdään?

Työn ohjaaja: Teemu Palokangas

Työn valmistumislukukausi ja -vuosi: Kevät 2020

Sivumäärä: 49 + 1 liite

True Crime -genre on erityisesti viime vuosina hivuttautunut valtavirran viihteeseen. Yksi muoto, jossa sitä kulutetaan enemmän kuin koskaan, ovat rikospodcastit. Tein tutkielmani siitä, miten rikospodcast-jakso tehdään, koska ne ovat tällä hetkellä hyvin suosittuja. Kyseisten podcastien kuuntelijana aihe kiinnosti toki itseänikin, mutta koska rikospodcastit kiehtovat tällä hetkellä niin suurta yleisöä Suomessa, halusin tutkielmani avulla luoda kattavamman kuvan siitä prosessista, minkä seurauksena kyseiset podcastit ja niiden jaksot syntyvät ja mistä niissä käytettävä tieto oikein on peräisin.

Soveltamani tietoperusta koostui suureksi osaksi podcasteja, true crimea ja rikospodcasteja käsittelevistä artikkeleista, joista iso osa oli englanninkielisiä. Menetelmänä tuloksien saamiseen käytin teemahaastattelua. Haastattelin kolmea suosittua suomalaisen rikospodcastin pitäjää siitä, mitä rikospodcastin tekeminen pitää sisällään ja mitä sen tekemisessä täytyy huomioida.

Tuloksissa ei ollut suuria yllätyksiä, eikä haastateltavien vastauksien välillä tullut esille suuria eroavaisuuksia. Motiivit podcastien tekemiseen ja periaatteet sen suhteen, oliko podcasteissa väkivalan kuvailua tai huumoria, olivat kaikilla samansuuntaiset. Tuloksista kävi ilmi se, että rikospodcasteille on Suomessa paljon tilausta. Lisäksi nousi esiin se, että eettiset kysymykset ovat rikospodcastien tekijöiden mielessä lähes jatkuvasti. Yllättävää oli, että vain yksi kolmesta rikospodcastin pitäjistä mainitsi sen, että häntä vaivaa lasten ja alaikäisten mahdollisuus kuunnella hänen podcastiaan.

Tutkielmaani voidaan hyödyntää siten, että mikäli aiheen tutkimista jatkaisi, muita mielenkiintoisia tutkimuskysymyksiä olisivat true crime -genren vaikutukset rikosten tutkinnan jatkamisessa, sen juuret historiassa sekä genren suosion nauttien kalliutuva sukupuolijakauma.

Asiasanat: Podcasting, true crime, rikokset, rikosjournalismi

ABSTRACT

Oulu University of Applied Sciences
Degree program of communications, Journalism

Author: Sofia Hänninen

Title of thesis: From a crime to a story – How is a true crime -podcast episode made?

Supervisor: Teemu Palokangas

Term and year when the thesis was submitted: Spring 2020 Number of pages: 49 + 1 attachment

In recent years, true crime has made its way to the mainstream entertainment. One particular format where true crime is more popular than ever, is podcast. The aim of this thesis is to examine how a Finnish true crime podcast is made, since right now they are incredibly popular in Finland. As a listener of true crime podcasts, I am interested in this subject myself. Since as a lot of people are interested in these podcasts as well, I wanted to create a bigger picture of the making process of a crime podcast.

The Knowledge base of this thesis is gathered from articles, literature, and thesis. The research method used was semi-structured interview and I interviewed three makers of a popular Finnish true crime podcasts about the process of making these podcasts.

There were no big surprises in the results of the interviews. The biggest results was that the ethical matters are frequently on the mind of the crime podcasters. Only one of the interviewed podcasters mentioned that they are worried about their possible minor audience.

If the research would be continued, it would be interesting themes to examine would be true crime's history, its consequences on the cases criminal investigations and the gender distribution in its audience.

Keywords: True crime, Podcast, Crime journalism

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	7
2	PODCAST: ÄÄNITALLENTEITA JAKSOMUODOSSA	9
2.1	Podcastien suosio 2010-luvulla	10
2.2	Vapaata puhetta	11
3	TRUE CRIME ON TOSIELÄMÄN RIKOSTARINOITA	12
3.1	True crimen määritelmä	12
3.2	True crime historiassa	12
3.3	Rikostarinoiden kiehtovuus	13
3.3.1	Serial-podcast ja sen merkitys genrelle	14
3.4	True crimen suosion nousu	14
3.5	Seuraukset ja viranomaiset	15
4	RIKOSJOURNALISMI	17
4.1	Lait, velvoitteet ja etiikka	18
4.2	Rikosjournalismi ja viranomaiset	18
4.3	Samankaltaisuudet ja Erot	19
5	AINEISTO JA MENETELMÄT	21
5.1	Teemahaastattelu tutkimusmenetelmänä	21
5.2	Tutkimusmenetelmän valinta ja sen perustelut	22
5.3	Aineiston keruu	22
6	TEEMAAHAASTATTELUJEN TULOKSET	24
6.1	Rikospodcastin tekijäksi päätyminen	24
6.2	Motivaatio	25
6.3	Aihevalinnat jaksoille	26
6.4	Lähteet ja tiedonhankinta	28
6.5	Jaksojen käsikirjoittaminen	30
6.6	Etiikka ja periaatteet	32
6.7	Omat näkökulmat tapauksien käsittelyissä	34
6.8	Vuorovaikutus kuuntelijoiden kanssa	35
6.9	Tarinankertoja vai rikosjournalisti?	37
7	JOHTOPÄÄTÖKSET	39
7.1	Rikospodcast-boomiin on helppo nyt hypätä mukaan	39

7.2	Eettiset kysymykset ovat alati läsnä rikospodcastia tehdessä.....	39
7.3	Uhrien läheisiä eivät rikospodcastit häiritse.....	40
7.4	Toiveista huolimatta raakoja yksityiskohtia ei tipu	40
7.5	Huumori ei kuulu rikospodcastingiin — jos sitä tekee yksin.....	40
7.6	Alaikäiset kuuntelijat ovat löytäneet rikospodcastit.....	41
7.7	Rikospodcastin tekijä ei yritä olla rikosjournalisti	41
7.8	Kuuntelijoiden on hyvä pysyä kriittisinä	42
8	POHDINTA.....	43
8.1	Oma oppiminen ja haasteet.....	43
8.2	Jatkomahdollisuudet.....	44
	LÄHTEET.....	46
	LIITTEET	50

1 JOHDANTO

Toisinaan totuus on tarua ihmeellisempää, ja hyvä esimerkki tästä ovat rikostarinat; rikostapaukset ovat kiehtoneet ihmisiä kautta aikojen. Mitä tulee kyseiseen sanontaan, muotoilee Peter James Truly Criminal -kirjassa tuon lauseen olevan ”ilmaisu, jolla voi viitata kintaalla taas uudelle rikosuttisotsikolle, joka saa meidät pohtimaan ihmisluonteen kerta kaikkiaan puistattavaa ja vastemielistä aspektia”. Näyttäisi kuitenkin siltä, että kintaalla viittaamisen sijaan haluammekin nykypäivänä yhä useammin kuulla näistä tapauksista lisää.

True crime, eli todellisista rikoksista kertovat tarinat, ovat nousseet suosionsa huipulle viime vuosina, ja genren seuraaminen on muuttunut salaisesta paheesta valtavirran viihteeksi (Burger, 2016).

Rikospodcastit ovat podcasteja, joissa käsitellään näitä oikeassa elämässä tapahtuneita rikostapauksia. Tämän tutkielman tarkoituksena on avata sitä, miten näitä tapauksia käsittelevä podcast tehdään. Aion selvittää muun muassa, miten rikospodcast-jakso käsikirjoitetaan, mistä rikostapauksista kertova taustatieto on peräisin ja mistä jaksoiden aihevalinnat kumpuavat. Lisäksi haluan ottaa selvää, millaisia periaatteita rikospodcastien tekijöillä on ja millaista etiikkaa he noudattavat. Tähän mennessä rikosgenren podcasteista kirjoitetuissa jutuissa on keskitytty käsittelemään sitä, keitä podcastien tekijät ovat ja mistä innostus aiheeseen on lähtenyt, mutta ei niinkään esimerkiksi sitä, mistä tekijät saavat hankittua tarpeeksi luotettavaa tietoa. Aiheena kun voi olla niinkin vakava tapaus kuin murha.

Aion haastatella tutkielmaa varten suosittujen suomalaisten rikospodcastien tekijöitä siitä, millainen prosessi on tehdä podcastjakso. Haastattelujen lisäksi käytän lähteenä keskeisiä käsitteitä käsittelevää kirjallisuutta ja artikkeleita. Suomessa jo pelkästään podcasteista on saatavilla painettua kirjallisuutta niukasti, joten rikospodcasteihin keskittyvää kirjallista lähdettä ei toistaiseksi ole saatavilla. Tästä syystä lähteeni painottuvat aiheesta kirjoitettuihin artikkeleihin.

Mielestäni aihe on tärkeä ja ajankohtainen, koska podcastien ollessa näin suosittuja tämä tutkielma voi auttaa kuuntelijoita paremmin arvioimaan niissä esitettävän tiedon luotettavuutta. Motivaationa tutkielman toteuttamiselle toimii se, että vaikka rikospodcastit ovat suosittumia kuin koskaan, on

itse tekoprosessi tavalliselle kuuntelijalle usein tuntematon. Halusin myös rajata aiheen käsittelemään enemmän podcastin tekemisen taustaa kuin itse jaksoja, koska uskon sen olevan omien viestinnän opintojeni kannalta hyödyllisin aihe.

Toivon tämän tutkielman antavan käsitystä siitä, mitä rikospodcastien tekeminen vaatii. Lisäksi olisi hienoa, jos rikospodcastien kuuntelija on kiinnostunut itse genren podcastin tekemisestä ja tämä tutkielma antaisi motivaatiota sen toteuttamiseen. Tutkimusta voidaan hyödyntää käytännössä myös siten, että rikospodcastien tekijät voivat vertailla tutkielmassa esitettyjä taustatutkimusmetodeja omaan taustatyöhönsä ja kehittää siten omaa osaamistaan.

2 PODCAST: ÄÄNITALLENTEITA JAKSOMUODOSSA

Podcastit ovat verkossa julkaistuja, usein jaksottaisia äänitallenteita, joita on mahdollista joko suoratoistaa tai ladata tietokoneelle tai mobiililaitteelle. Podcast-termi juontaa juurensa sanoista iPod ja broadcasting. (PodStudio 2013.) Nämä termit viittaavat mahdollisuuteen audiosisällön siirtämisestä Applen iPod-soittimeen, mutta myöhemmin termi pod on määritelty lyhennykseksi sanoista ”portable on demand”, joka on viittaus mahdollisuuteen kuunnella podcastia mobiilisti. Podcasting syntyi alun perin ajatuksena julkaista internetissä audiomuotoista blogia (Suni 2017). Sen kehittivät Yhdysvalloissa vuonna 2004 Adam Curry ja Dave Winer. Curry kirjoitti iPodder-nimisen ohjelman, jonka avulla hän pystyi lataamaan internet-radiolähetykset automaattisesti iPodiinsa. Jälkikäteen useat kehittäjät paransivat hänen ideaansa, ja tätä kautta podcast-lähetykset syntyivät. (Watson 2005.)

Podcasteja on yleensä mahdollista kuunnella suoraan podcastin verkkosivulta tai verkkopalvelusta, jossa se on julkaistu, mutta nykyään yleisin tapa kuunnella podcasteja on älypuhelimien tai tablettiin ladatun sovelluksen avulla. Suosituimpia palveluita podcastien kuuntelemiseen ovat Spotify, iTunesin Apple podcasts ja SoundCloud, mutta monia muitakin vastaavia palveluja on nykyään olemassa. Lähestulkoon kaikki podcastit ovat ilmaisia, tai niistä on ilmainen versio saatavilla. Tärkein ominaisuus podcasteille on se, että kuuntelija itse päättää missä ja milloin kuuntelee valitsemiaan podcasteja. (Utriainen 2018.)

Ominaisuus, joka podcasteihin on liitetty vahvasti, on äänitiedoston latausmahdollisuus. Tänä päivänä, kun älypuhelimet ovat mahdollistaneet podcastien kuuntelun ilman lataamista, on lataamisominaisuus jäänyt vähemmälle, mutta se kuitenkin mahdollistaa kuuntelun myös ilman internet-yhteyttä. (Utriainen 2018.)

Podcasteja verrataan toisinaan radio-ohjelmiin, mutta niiden suurin ero on siinä, että siinä missä radiolähetykset lähetetään suorana, podcastit julkaistaan yleensä vasta äänittämisen jälkeen, jolloin niitä on useimmiten mahdollista editoida ennen julkaisemista. Kuitenkin nykyään myös monia radio-ohjelmia tuodaan lähetyksen jälkeen podcastien tapaan verkkoon kuunneltavaksi ja ladattavaksi. (Kalervo 2019.)

Lisäksi yhtenä podcastin ominaisuutena pidetään sitä, että se on yleensä osa sarjaa. (Utriainen 2018) Podcast-sarjojen tarjonta on nykyään todella laajaa ja niissä voidaan käsitellä aiheita laidasta laitaan. Useimmiten niillä onkin teema, jonka ympärille sisältö rakentuu. Podcastin juontajia voi olla yksi tai useampia, jolloin podcast rakentuukin juontajien välillä käytävän dialogin ja ajatustenvaihdon ympärille. Oikeastaan kuka tahansa, joka omistaa tietokoneen ja äänityksen mahdollistavan laitteen, voi luoda oman podcastinsa. (Quah 2019.)

Podcastien julkaisutahti vaihtelee, ja joistakin podcasteista jaksot ilmestyvät tarkasti kerran viikossa samaan aikaan, toisissa taas jaksoja saattaa tulla muutama vuodessa. Tämä riippuu luultavasti eniten tekijän tai tekijöiden paneutumisesta, mutta suosituin julkaisutahti on noin jakso viikossa. On olemassa jatkuvia podcasteja, joissa jaksoja tulee suhteellisen tasaisesti vuoden ympäri, mutta osassa podcasteja on sarjamaisesti tuotantokausia, joiden välissä pidetään taukoja. (Utriainen 2018.)

2.1 Podcastien suosio 2010-luvulla

Ensimmäiset podcastit olivat usein amatöörimäisiä: huolimattomasti äänitettyjä ja lähestulkoon editoimattomia. Podcastien näkyvyys kasvoi hitaasti, mutta tasaisesti, ja houkutteli laajempaa joukkoa osallistujia. Esimerkiksi toimittajat, radiopersonat, julkisuuden henkilöt ja koomikot loivat omat podcastinsa. Tämä on selkeästi nähtävissä nykypäivänä. Vaikka podcastin taival alkoi vaatimattomasti, on se kasvanut nyt entistä enemmän ja kiinnittänyt yleisön ja rahallisten intressien huomion. (Quah 2019.)

Älypuhelimet, niiden mahdollistama tekniikka ja yleistyminen ovat olleet suuressa osassa siinä, miksi podcastit ovat nykyään niin suosittuja. Lisäksi, koska podcasteja on mahdollista kuunnella ajasta ja paikasta riippumatta, on niiden kuluttaminen myös helppoa. Nykyisen elämäntyylin ollessa usein hektinen on podcastin kuunteleminen verrattain vaivatonta jonkin muun toiminnan, kuten siivoamisen, työmatkojen tai liikunnan ohessa. (Suni 2017.)

2.2 Vapaata puhetta

Siinä missä radiokanavien, ei podcastien tarvitse ostaa lisenssiä ohjelmien lähettämiseen. Podcastia määrittääkin paljon edelleen se, ettei sen luomisen alussa tavoiteltu taloudellista hyötyä. Podcastaamisen juuret ovatkin osittain bloggaamisessa. Näissä molemmissa alustoissa jaettiin niiden alkutaipaleella näkemys internetin mahdollisuudesta demokratisoida puhetta, eli halu kiertää portinvartijoita ja luoda sisältöä omilla ehdoilla. Tämä näkyy edelleen myös podcastien kehityksessä. (Quah 2019.) Tätä helpottaa myös se, ettei podcastin tekemiseen tarvita erityisiä resursseja, kuten studiota tai lisenssejä, mutta tekijät voivat podcastinsa avulla tavoittaa maantieteellisesti monimuotoisemman yleisön kuin mikä tahansa radioasema. Podcasting antaa siis yksilöille enemmän valtaa kommunikointiin. Pääsy tällaiseen valtavaan potentiaaliseen yleisöön oli ennen etuoikeus, joka oli varattu vain suurille yrityksille ja hallituksille, mutta podcasting on muuttanut tämän ja antanut jokaiselle samat valtuudet ja saman äänen. (Geoghegan & Klass 2005.)

3 TRUE CRIME ON TOSIELÄMÄN RIKOSTARINOITA

Tässä osiossa määrittelen true crimen käsitteen ja käsittelen sen historiaa, sekä sivuan sitä, mikä on johtanut genren nykyiseen suosioon. Isossa osassa suosioon on ollut amerikkalainen Serial-podcast, jota myös käsittelen tässä osiossa. Lisäksi käsittelen genren vaikutuksia rikostapausten tutkintaan sekä viranomaisiin, ja loppupuolella avaan sitä, mitä sukua rikosjournalismi ja true crime ovat toisilleen.

3.1 True crimen määritelmä

Cambridge English dictionaryn määritelmän mukaan True Crime tarkoittaa yksinkertaisesti tarinoita oikeista rikoksista ja ihmisistä, esimerkiksi kirjojen ja elokuvien muodossa. Ian Punnett (2018, 9.) true crime -tekstianalyysin määritelmän mukaan true crime on toisinaan kiistanalainen, monialustainen genre, joka liittyy rikos- ja useimmiten murhakertomuksiin. Vaikka genrellä onkin yhteinen perintö journalismin kanssa, on se kuitenkin aina ollut erilaisten motiivien ohjaama. Punnett toteaa myös seuraavasti: ”True crime on kertomus tosielämästä, jonka on muotoillut kertoja, jolloin se on täynnä hänen arvojaan ja uskomuksiaan kyseisiin tapahtumiin liittyen.”

3.2 True crime historiassa

Vaikka true crime on nykypäivänä suosittua, ulottuvat sen juuret pitkälle historiaan: rikostapaukset ovat kiinnostaneet ihmisiä kautta aikojen. Punnett mainitsee analyysissään, että true crime esiintyi todistetusti ensimmäistä kertaa jo Raamatussa, kun Kain tappoi veljensä Abelin. (Punnett 2018, 5.)

Myöhäisempi esimerkki tästä on sarjamurhaaja Viiltäjä-Jack. Stine Overbye kirjoittaa Historia-lehden Jack the ripperistä kirjoittamassa artikkelissa, että murhien tapahtuma-aikaan 1800-luvun lopulla toimittajat suorastaan mässäilivät teon raa'oilla yksityiskohdilla, ja kerrankin heidän ei tarvinnut värittää ja liioitella tarinaa houkutellakseen lukijoita. (Overbye 2020.)

Sensatiohakuisuutta rikosten suhteen on toki ollut jo ennen varsinaisia sarjamurhaajia. Jo 1500-luvulta 1700-luvulle brittiläiset kirjailijat ja painajat teettivät tapahtuneita rikoksia käsitteleviä julkaisuja lukutaidon yleistyessä ja uusien painotekniikoiden kehittyessä (Burger 2016).

3.3 Rikostarinoiden kiehtovuus

On pohdittu, että rikosjutut koskevat niitä puolia ja osia itsestämme, jotka piilotamme, kiellämme ja joiden olemassaoloa emme halua myöntää. Näitä piirteitä ovat esimerkiksi himo, ahneus ja viha.

Jos laitat nyt televisiosi päälle, on siellä tälläkin hetkellä kymmeniä kanavia, jotka lähettävät rikosohjelmia, joko oikeita tai kuvitteellisia. Ja jos katsot Raamattua, on jokaisella sen sivulla rikostarina, lähes kirjaimellisesti. En siis usko, että rikostarinoiden kiehtovuus on epätavallista. (Hughes 2016.)

True crime -genren ympärille on syntynyt yhteisö, joka on hyvinkin paneutunut aihepiiriin ja suhtautuu aiheeseen vakavasti (Mullan 2018). Syitä true crimen suosioon on pohdittu paljon. Youtube-kanava True Crime Loserin pitäjä Scott Sharp (2019) analysoi videoillaan tosielämän rikos- ja murhatapauksia. Hän mainitsee eräällä poliisikuulustelua käsittelevällä videolla, että uskoo sekä hänen omien katsojensa että koko true crime -yhteisön jossain määrin katsovan kyseistä sisältöä, jotta he ymmärtävät rikosten seuraukset. Hän pohtii (Youtube-video, 17.1.2019), että rikollisten kuulusteluja katsellessa ei ikinä haluaisi olla vastaavassa, yhtä ahdistavassa ja tukalassa tilanteessa ja uskoo, että se tavallaan tekee hänestä itsestään hieman paremman ihmisen, vaikka hän ei ikinä olisikaan tekemässä mitään vastaavaa paha tekoa. Tässä voidaan verrata nykyisyyttä historiaan: keskiajalla teloitukset eivät olleet turhaan julkisia. Niiden tehtävä oli palvella moraalista tarkoitusta ja toimia pelotteena ja näyttää, mitä yhteiskunnan sääntöjen ja normien rikkojille tapahtuu. True crime -tapaukset, joissa tekijä jää kiinni ja tuomitaan, voivat jossain määrin toimittaa tätä samaa julkisen teloituksen virkaa nykypäivänä.

True crime -tarinat voivat arvaamattomassa maailmassa tuoda myös turvaa, sillä niiden lopputulema on tavallaan jo ennalta tiedettävissä. Sen voi kokea olevan viihdytysmuoto, mutta se on myös oppitunti itsetuntemuksesta ja historiasta. Käsitellyistä rikostapauksista on mahdollista ottaa opikseen ja päätellä niiden virheistä, kuinka edetä eteenpäin yhteiskuntana. (Campbell 2019.)

Uudempi true crime -genren suosion aalto on saattanut mahdollisesti alkaa 1970-luvulla, jolloin muun muassa sarjamurhaaja Ted Bundy nousi julkisuuteen. Hänen epätavallinen olemuksensa ja karismansa toivat tapaukselle paljon mediahuomiota. (Campbell 2019.) Hän ei vastannut mielikuvaa niin sanotusta stereotyyppisestä sarjamurhaajasta.

3.3.1 Serial-podcast ja sen merkitys genrelle

2010-luvulla podcastien ja true crimen suosioista voidaan oikeastaan kiittää yhtä podcastia. This American life -radiokanavan podcast-sarja Serial aloitti lokakuussa 2014, mikä oli vielä aikaa ennen podcastien suurinta suosiota. Podcastin juontajana toimi amerikkalainen journalisti Sarah Koenig. Serialin ensimmäinen tuotantokausi käsitteli Baltimorelaisen opiskelijatyttö Hae Min Leen murhaa vuodelta 1999 ja tämän murhasta tuomittua ex-poikaystävä Adnan Syediä. (Mullan 2018.)

Etsiessäni tietoa siitä, miten true crimen suosio 2010-luvulla alkoi, Serial mainittiin joka lähteessä lähestulkoon poikkeuksetta, joten sen merkitys genren suosiolle on oletettavasti valtava, sillä Serialin vaikutus oli merkittävä ylipäätään podcastien kuuntelun suosioon.

Serial oli jättimenestys, ja helmikuuhun 2016 mennessä ensimmäisen kauden jaksoja on ladattu yli 80 miljoonaa kertaa. Podcastin saama huomio jopa johti siihen, että tuomari määräsi Syedin tapauksen uudelleen käsiteltäväksi. Voidaan olettaa, ettei tätä olisi tapahtunut ilman, että Serial käsiteli tapausta. (Mullan 2018.)

3.4 True crimen suosion nousu

Todellinen rikollisuus on aikaisemmin luettu yleensä osaksi "roskakulttuuria". Sen on mielletty olevan viihdettä, joka on halvalla tuotettua ja yksinkertaistettua. Tähän on kuitenkin tullut muutos, ja kriitikot ovat nyt sitä mieltä, että true crime on nyt muodissa. Burgerin mukaan on myös väitetty, että todellinen rikollisuus on nyt liittymässä "laadukkaan" kulttuurin joukkoon. (Burger 2016.) Viimeistään Serial ja sen suosio muuttivat valtavirran suhtautumista todellisten rikosten genreen ja osoittivat sen potentiaalin. True crime muuttui niin sanotusta syyllisestä nautinnosta valtavirran viihteeksi. (Campbell 2019.)

Serialin menestys osoitti myös sen, että tyylilaji oli kannattava. Sarja on avannut tietä monille nykyisille genren podcasteille ja televisiosarjoille. Hyvä esimerkki tästä on jättisuosion saavuttanut Netflixin true crime -sarja Making a Murderer. (Mullan 2018.)

Dean (2016) mainitsee, että osassa amerikkalaista kulttuuria romantisoidaan elämän omistamista rikoksien ratkaisemiseen. Esimerkkinä tästä hän kirjoittaa, että kun Truman Capote matkasi Harper

Leen kanssa Kansasiin kirjoittamaan kulttimaineen saavuttanutta rikoskirjaansa "In Cold Blood" (1965), hän teki sen, mistä monet muut olivat ainoastaan haaveilleet. Tästä samasta perinnöstä rakentui sama vimma, joka ympäröi Serial-podcastia ja sen tutkimaa murhatapausta. Serialin menestyksen jälkeen näyttikin siltä, että true crime -villityksiä alkoi syntyä kuin sieniä sateella tuottajien ja verkostojen yrittäessä luoda seuraavaa Serialin Adnan Syedia tai Netflixin Making a Murdererin Steven Averynia.

3.5 Seuraukset ja viranomaiset

Genren tuotanto on johtanut konkreettisiin muutoksiin tapausten tutkimisissa ja oikeuskäsittelyissä. Serialin aikaansaaman jatkokäsittelyn lisäksi toinen mainittava tapaus viime vuodelta, jossa true crime -genren teos on johtanut konkreettiseen tapauksen jatkotutkintaan, on Michelle McNamaran kirja *Katoan Yön Pimeyteen* vuodelta 2018. (Alter 2018.) Kirja käsitteli Golden State Killeriksi kutsuttua rikollista, joka tiedettävästi raiskasi yli 50 ja murhasi ainakin 13 ihmistä vuosina 1974–1986. Kirjaa seuranneen uuden tutkinnan avulla hänet saatiin lopulta kiinni. McNamara ei koskaan kuitenkaan päässyt näkemään tätä, sillä hän menehtyi vuonna 2016, ja kirja julkaistiin täten postuumisti. (Alter 2018.)

Amerikassa tapahtuneiden tapausten, jossa poliisit ovat ampuneet kuoliaaksi siviilejä, on arveltu osaltaan vauhdittaneen Serialin suosiota, sillä ne herättivät ihmisiä kyseenalaistamaan tapauksen tutkintaa ja sitä kautta viranomaisia (Weinman 2019.)

Siinä missä true crime on osaltaan voinut lisätä kritiikkiä oikeusjärjestelmää ja viranomaisia kohtaan, on se herättänyt myös poliisin kiinnostuksen kertoa oma näkökulmansa. Yhdysvalloissa New Yorkin kaupungissa jopa poliisi on halunnut mukaan true crime -boomiin. Tämä on herättänyt ristiriitaisia reaktioita, koska tuomalla esiin pelkkä viranomaisten näkökulma, joko podcastissa tai muussa mediassa, saatetaan unohtaa suurempi, paljon monimutkaisempi kuva. Vaikka viranomaisilla on tarina, jonka he haluavat ihmisten kuulevan, mutta se ei välttämättä ole tarina, joka heidän kannattaisi kuulla. (Weinman 2019.)

True crime -sisällön kanssa on tärkeää olla kriittinen, koska kyseessä voi olla vain yhdestä näkökulmasta kerrottu tapaus, joko tarinan kertojan, uhrin tai tekijän. Erityisesti jos kyse on rikoksenteijän itsensä kirjoittamasta teoksesta. Jarkko Sipilä muistuttaa Kouvolan Sanomille antamassaan haastattelussa, että tämä rikoskirjallisuuden lajityyppi jättää vastuuta lukijalle. Hän sanoo, ettei usko, että kukaan tietoisesti valehtelee, mutta asioita voidaan jättää pois. Syy valehteluun tai totuuden muunteluun on yksinkertaisesti se, että kaiken informaation kertomisesta voi seurata lisää hankaluuksia rikolliselle. (Aho 2019.)

4 RIKOSJOURNALISMI

Tässä osassa määrittelen, mitä rikosjournalismi on. Lopuksi vertailen lopuksi sen ja true crimen yhtäläisyyksiä selvittääkseni, mitä sukua ne ovat toisilleen.

Perti Hemánuksen vuoden 1966 määritelmän mukaan ”rikosuutinen on selostus tuoreesta tai aikaisemmin tuntemattomasta kriminalisoidusta teosta tai vanhan ja aikaisemmin tunnetun kriminalisoidun teon uudesta vaiheesta”. Huolimatta siitä, että tämä määritelmä on monta kymmentä vuotta vanha ja se rajoittuu samasta syystä vain uutismuotoiseen journalismiin, voidaan sitä edelleen pitää kuvaavana ja hyvänä lähtökohtana rikosjournalismin määrittelylle. (Eklund 2017, 3.) Rikos uutisten keskeisin tavoite on muun journalismin tavoin välittää tietoa. Rikosjournalismin tiedonvälitys tarkoittaa määritelmänsä mukaan uutisoitua erilaisista rikoksista, oikeuskäsittelyn seuraamista ja rikospaikoilla käymistä ja niiden tunnelman välittämistä, mutta rikosjournalismia voi myös tehdä uutisten ulkopuolella, esimerkiksi aikakauslehtien muodossa. (Eklund 2017, 4) Rikosuutisilla katsotaan olevan symbolinen viesti; rikollinen on rikkonut yhteiskunnan normeja ja yhteiskunnalliset instituutiot tekevät parhaansa tasapainon korjaamiseksi. (Mäkipää 2004a, 3)

Rikosjournalismi voi olla taustoittavaa, ilmiökeskeistä tai muilla tavoin perinteisestä uutismuotista eroavaa journalismia. Tämä tarkoittaa sitä, että rikosjournalistin käsittelemä rikostapaus voi olla ajallisesti vanhempi. Tällöin artikkelin tarkoituksena enemmänkin tuoda yhteen tapauksesta selvitettyt asiat, kuin etsiä uudempaa tietoa. (Eklund 2017, 4.)

Tabloidsaation katsotaan madaltaneen journalismin tasoa. Tämän nähdään johtuneen uutisten viihteellistymisen ja pinnallisuudesta. Henkirikosuutisoinnin nähdään kuitenkin pysyneen jotakuinkin samanlaisena kuin aikaisemmin, ja uutiset perustuvat edelleen viranomaisilta lähtöisin olevaan tietoon. Vaikka rikosuutiset ovat pysyneetkin suhteellisen muuttumattomina, on henkirikosuutisointi kuitenkin muuttunut niin, että sen rinnalle on noussut erilainen ja enemmän subjektiivisiin kokemuksiin perustuva ja tunteisiin vetoava tulkinta. Tämä näkyy siinä, että uutisissa esiintyy nykyään verrattain enemmän moraalisesti arvottavia pahuus- ja vahinkokehyksiä, mikä voi vedota tavallisiin ihmisiin. (Mäkipää 2004a, 3)

4.1 Lait, velvoitteet ja etiikka

Rikostoimittajan työhön vaikuttavat useat eri lait, kuten rikoslaki, sananvapauslaki, julkisuuslaki sekä Julkisen sanan neuvoston Journalistin ohjeet. (Pihl 2016.) Kuten muussakin journalismissa, pätee myös rikosuutisoinnissa Julkisen Sanan Neuvoston toteamus, että hyvän lehtimiestavan mukaan tulee pitää huolta, ettei uutisten julkistaminen aiheuta asianomaiselle tai hänen omaisilleen turhaa kärsimystä. (Bock 2017.)

Joidenkin näkemysten mukaan rikosjournalismi voi aiheuttaa kielteisiä vaikutuksia yleisöön. Näihin vaikutuksiin luetaan muun muassa yleisön maun aleneminen, yksilöiden passivoituminen ja todellisuuden pakeneminen. (Eklund 2017, 8.)

Se, voiko rikosjournalismi esimerkiksi häivyttää rikollisuuden oikeita syitä, vaikuttaa rangaistuksiin, yllyttää rikoksiin tai antaa rikollisille hyödyllistä tietoa on aiheuttanut huolta. On opea tutkittu, voiko rikosjournalismin kasvulla ja kulutuksella olla yhteyksiä huoleen rikosten uhriksi joutumisesta, mutta toistaiseksi suoria yhteyksiä rikosten ja rikosuutisoinnin välillä ei ole voitu esittää. (Eklund 2017, 8.)

Siitä, miten paljon väkivaltakuvausta voi rikosuutisoinnissa olla, on säädetty laissa. Tämän säädöksen alaan kuuluu ihmisiin kohdistuvan väkivallan ohella myös eläimiin kohdistuva väkivalta, sekä erityisen julma henkinen väkivalta. Nykyisessä viestinnässä ja väkivaltakuvauksessa ongelmana on kuitenkin kriminalisoinnin rajoittuminen ainoastaan tallenteisiin, jolloin se ei koske muunlaisia kuvia tai kuvauksia. Tämä rajausta mahdollistaa, että esimerkiksi tämän säädöksen mukaan kiellelystä tallenteesta on mahdollista siepata kuva, joka sitten jää kriminalisoinnin ulkopuolelle. (Pihl 2016, 23.)

4.2 Rikosjournalismi ja viranomaiset

Mäkipään (2004a, 44.) mukaan rikosjournalismi voi auttaa viranomaista esimerkiksi tapauksen selvittämisessä, mutta toisaalta se voi myös vaikeuttaa poliisin työtä. Täten se vaikuttaa epäsuorasti myös tapauksessa osallisina olevien elämään. Toisaalta on esitetty, että viranomaisetkin vaikuttavat myös mediaan ja uutisointiin, esimerkiksi tiedotustilaisuuksien kautta. Tämä on negatiivista, koska viranomaisten tiedotuspolitiikan on nähty esimerkiksi yksipuolistavan juttuja, ja on pelätty

poliisin pyrkivän tiedotuksellaan ja sitä kautta uutisoinnilla ajamaan omia tavoitteitaan. Myös puutteellisuus ja epäselvyys ovat saaneet kritiikkiä. Poliisin on kerrottu jopa jättäneen tiedottamatta itselleen epämieluisia asioita. (Mäkipää 2004a, 44.)

4.3 Samankaltaisuudet ja Erot

Ilta-Sanomien rikosjournalisti Rami Mäkinen kertoo Etusivun rikokset -kirjassa (2018, 181.), että hän päätyi ammattinsa kiinnostuksesta rikoksiin. Syynä kiinnostukseen hänen mukaansa oli se, että hänestä rikokset ovat se särö ja poikkeus, jotka tuovat esille yhteiskunnan piilevät rakenteet ja valtasuhteet ja yksilöiden salatun psykopatologian. Mielestäni tämä voisi päteä myös siihen, mikä true crimessa kiinnostaa ja mikä ajaa kyseisen genren harrastajia sen pariin. Voidaan siis spekuloida, että kiinnostus näihin molempiin kumpuaa jokseenkin samoista lähtökohdista.

Mitä on true crime? -luvussa sivuan sitä, mikä true crimessa mahdollisesti kiehtoo. Yksi mahdollinen aspekti on rikostarinoiden moraalinen tarkoitus: muistutamme itseämme niiden kautta omasta moraalistamme ja siitä, mitä yhteiskunnan normeja ja lakeja rikkovalle tapahtuu ja millaista kärsimystä he aiheuttavat. Mielestäni tämä tulee esille myös Mäkipään Oikeus-lehden arviossa koskien nykyistä henkirikosuutisointia. Hän kertoo, että hänen tarkastelemissaan henkirikosuutisissa itse teko ja sen vaiheet olivat usein keskiössä. Siinä esiintyviä toimijoita sen sijaan kuvattiin useammin niukkasanaisesti kuin paneutuen. Esimerkiksi epäiltyä leimasi teko, jonka useimmiten katsottiin riittävän kertomaan tekijästä kaiken oleellisen. Se, miten brutaalisti yhteiskunnan normia oli tapauksessa rikottu, vahvasti uhrin kuvaaminen korostetun myönteisesti, Mäkipään sanoin joittain jopa pyhimysmäisenä. Hyvä-paha-jaottelu näyttäisi siis olevan henkirikosuutisoinnille ominaista. Tämän vuoksi jutun lukijan on helppo tuomita se, miten rikollinen on toiminut ja luokitella itsensä enemmän normaalien ja hyvien joukkoon kuuluvaksi. Kritiikin mukaan true crime on liian sensaationhakuista ollakseen osa rikosjournalismia, mutta Mäkipään kuvailusta henkirikosuutisoinnin muutoksista voidaan päätellä, että myös tavallinen henkirikosuutisointi on muuttunut tai muuttumassa enemmän tunteisiin vetoavampaan suuntaan. (Mäkipää 2004b.)

Ville Eklund (2019, 193.) toteaa, että toisin kuin populaarikulttuuri antaa ymmärtää, on rikosjournalistien työ paljon enemmän toimituksessa istumista ja viranomaisten asiakirjoihin tutustumista kuin oikeusistunnoissa ravaamista tai rikospaikoilla käymistä. Rikosjournalistien on kuitenkin hyvin tärkeää tuntea oikeusprosessi ja pystyä toimimaan eri viranomaisten kanssa ja mahdollisesti jopa

solmia erilaisia työtä helpottavia suhteita viranomaisiin. Rikosjournalistin työ vaatii siis paljon erityisosaamista ja ammattitaitoa. Siinä missä kyseinen työ vaatii tiedon hankkimista omin käsin, voidaan true crime käsittää enemmän kertomuksiksi, jotka kootaan valmiin tiedon pohjalta. Näkemykseni on, että juuri tämä on suurin ero rikosjournalismin ja true crimen välillä. True crime -sisällössä usein käytetään rikosjournalistin tuottamaa työtä. Jossain määrin voidaan siis sanoa, että true crime on tarina, joka ikään kuin leipoo ja kokoaa rikosjournalistien ja muiden tiedonlähteiden antamista aineksista valmiin kakun, joka sitten esitetään yleisölle viihteellistetystä ja helposti pureksittavassa muodossa.

On kuitenkin paljon vaikeampaa sanoa, mistä kohtaa rikosjournalismi loppuu ja true crime alkaa, sillä monet rikosjournalistit ovat kuitenkin kirjoittaneet rikoskirjoja ja tehneet esimerkiksi rikoksiin liittyen dokumentteja ja podcasteja, jotka lukisin itse kuitenkin jo true crime -sisällön pariin.

Ville Eklund (2019, 199.) pohtii, että tulevaisuudessa rikosjournalismille voi olla monipuolisia välineitä. Podcastit voivat varmasti olla ja varmasti ovatkin jo yksi näistä välineistä. Suomessakin on jo rikostoimittajien rikospodcasteja, kuten esimerkiksi mtv3:n rikospaikkaradio, mikä voi merkitä sitä, että raja on jo hälvenemässä. Selkeä jaottelu true crimen ja rikosjournalismin välillä on siis mahdollisesti muuttumassa, kun jo nyt vaikea sanoa, missä tarkalleen kulkee raja true crime podcastin ja rikosjournalistin podcastin välillä.

5 AINEISTO JA MENETELMÄT

Varsinaiset vastaukset siihen, miten rikospodcast-jakso oikein tehdään, hankin haastattelemalla kolmen eri suomalaisen rikospodcastin tekijää. Käytän haastattelumenetelmänäni teemahaastattelua. Aineistoa käsittelen vertailemalla ja hakemalla vastauksista eroavaisuuksia ja yhtäläisyyksiä ja tekemällä niistä johtopäätöksiä.

5.1 Teemahaastattelu tutkimusmenetelmänä

Teemahaastattelu on yksi käytetyimmistä haastattelutyypeistä. Haastattelu jaetaan yleensä kolmeen lajityyppiin: strukturoituun, puolistrukturoituun ja avoimeen haastatteluun kysymysten esittämistavan mukaisesti. Jokaisella näistä on omat käyttötarkoituksensa ja rajoitteensa. Teemahaastattelu yksi esimerkki sovelletusta puolistrukturoidusta haastattelusta. Tämä haastattelun muoto antaa mahdollisuuden haastattelijan ja haastateltavan väliselle monipuoliselle vuorovaikutukselle. (Hirsjärvi & Hurme 20,48.)

Teemahaastattelussa aihepiirit ovat ennakkoon määriteltäviä, mutta aiheiden esittämisellä ei ole tiukkaa järjestystä. Ennalta määritelty kysymysrunko toimii lähinnä haastattelijan muistilistana, joka voi joustaa tilanteiden mukaan. Kaikki valitut teemat käydään läpi haastateltavien kanssa, mutta erot teemojen käsittelyn laajuudessa voivat vaihdella eri haastattelujen välillä. Teemahaastattelun valmisteleminen vaatii paljon aiheeseen perehtymistä ja haastateltavien huolellista valintaa tutkimustavoitteen mukaisesti. (Hannila & Kyngäs 2008.)

Teemahaastattelussa tiedetään, että haastateltavat ovat kokeneet saman tilanteen. (Hirsjärvi & Hurme 2015, 47.) Teemahaastattelua käytetään, kun halutaan selvittää vähän tiedettyjä asioita. Haastattelu sopiikin tutkimusmenetelmäksi, kun ei tiedetä, millaisia vastauksia tullaan saamaan, ja kun vastaukset perustuvat yksilön omaan kokemukseen.

5.2 Tutkimusmenetelmän valinta ja sen perustelut

Valitsin tutkimusmenetelmäksi teemahaastattelun, koska se soveltuu hyvin kokemuksen tutkimiseen ja kuvailemiseen. Teemahaastattelussa tiedetään, että haastateltavat ovat kokeneet saman tilanteen, joka tässä tapauksessa on oman rikospodcastin tekeminen. Teemahaastattelua käytetään vähän tiedettyjen asioiden tutkimiseen, jolloin se soveltuu rikospodcastien tekemisen tutkimiseen parhaiten ja koska teemahaastattelussa kysymysrungosta voi joustaa tilanteen mukaan, se sopi rikospodcastien tekemisen tutkimiseen. (Hirsjärvi & Hurme 2017, 48.) Olettamukseni oli, että haastateltavien vastauksista voi nousta esille sellaisia seikkoja, joihin voi paneutua syvemmin ja esittää lisäkysymyksiä.

Teemahaastattelumenetelmällä tehty tutkimus voi tuottaa yksilön kokemuksen kautta uutta teoriaa käytännön kehittämisen tueksi. (Hannila & Kyngäs 2008.) Koska tutkielmani motiivina on, että se antaa informaatiota suomalaisten rikospodcastien tekemisestä, uskon että haastattelemini yksilöiden kokemukset oman podcastin tekemisestä voivat auttaa muita rikospodcastien tekijöitä huomioimaan omaa työprosessiaan ja mahdollisesti parantaa niiden laatua.

5.3 Aineiston keruu

Haastattelin tätä tutkielmaa varten kolmea suomalaisen suosittua rikospodcastin tekijää. Haastattelut toteutettiin puhelinhaastatteluna Skypen avulla. Ensimmäinen haastateltavani oli Tilda Laaksonen, joka pitää Jäljillä-nimistä, Suomen suosituinta rikospodcastia. Toinen haastateltavani oli Minna Kavilo, joka pitää True Crime Finland -nimistä englanninkielistä rikospodcastia. Kavilon podcast on rajattu suomalaisiin rikostapauksiin ja podcast on englanninkielinen. Kolmantena haastateltavanani oli Maanantaimysteeri-rikospodcastin tekijä. Hän ei ole podcastia tehdessään koskaan tuonut esille omaa henkilöllisyyttään tai nimeään, joten hänen toiveestaan hänen nimeään ei tuoda julki tässä tutkielmassa. Haastattelujen tuloksissa viitataan Maanantaimysteerin tekijään kirjaimilla MM.

Haastateltavakseni pyysin valitsemieni podcastien tekijöitä sillä perusteella, että heidän rikospodcastinsa ovat Suomessa verrattain suosittuja. Jäljillä on tällä hetkellä podtail.com-sivuston The 100 Most Popular Podcasts Right Now right now in Finland-artikkelin mukaan kuunnelluin kaikista

Suomen podcasteista. Maanantaimysteeri on sivuston mukaan taas Suomen 13. suosituin podcast. True Crime Finland ei ollut yhtä korkealla kuunnelluimpien listalla, mutta koska suuri osa kuuntelijakunnasta tulee Suomen ulkopuolelta, sen suosiosta ei valitettavasti ole saatavilla vastaavaa dataa. Kaikki haastateltavani pitävät rikospodcastiaan yksin. Otin tämän huomioon, koska sillä, onko ääniä yksi vai useampi, voi olla merkitystä myös podcastin sisältöön ja haastatteluiden tuloksiin. Lisäksi kukaan haastateltavista ei ollut rikosalan opiskelija tai rikosjournalisti ja he kaikki olivat aloittaneet amatööripohjalta. Podcastit eivät kuitenkaan ole keskenään liian samanlaisia, joten oletukseni on, että teemahaastattelun vastauksissa olisi kuitenkin jonkin verran vertailtavaa. Tässä vaiheessa tutkimusta olettamukseni on, että kaikkien haastateltavien vastauksista selviää, mitkä ovat ne peruspilarit, minkä avulla he tekevät hyvää rikospodcastia.

6 TEEMAAHAASTATTELUIJEN TULOKSET

6.1 Rikospodcastin tekijäksi päätyminen

Siinä, miten kaikki kolme haastateltavaa olivat päätyneet rikospodcastien tekijöiksi, oli sekä yhte-neväisyyksiä, että eroavaisuuksia. Kaikkia haastateltavia yhdisti se, että rikostapaukset olivat kiin-nostaneet heitä pitkään ja haastateltavat olivat kuunnelleet jo jonkin aikaa ulkomaisia rikospodcas-teja jo ennen oman rikospodcastin aloittamista.

Rikospodcastin tekemisen aloittaminen alkaa useimmiten niin, että rikospodcastien kuuntelija ha-luaa tehdä sellaista sisältöä, jota itse kaipaisi. Rikostapaukset olivat kiinnostaneet tekijöitä jo vuo-sia, ja he ovat myös kuunnelleet itse kyseisen genren podcasteja ennen oman rikospodcastin aloit-tamista. Vaikka rikospodcastin tekeminen aloitettiin usein päähänpistosta, kuuntelijakunnan karttu-minen ja hyvä palaute kannustivat tekijöitä jatkamaan.

Alkusysäys podcastin tekemiseen oli usein se, että tekijät olivat itse vailla jotain, esimerkiksi tietyn-laisia tapauksia rikospodcasteihin, ja ajattelivat niille olevan mahdollisesti tilausta ja tätä kautta päättivät kokeilla rikospodcastien tekemistä itse. Usein ulkomaisissa podcasteissa oli enemmän kuuluisia tapauksia ja samoja aiheita, joista tiesi jo ja kaipasi jotain monipuolisempaa kuunneltavaa.

Yritin sitten aikani siinä etsiä, niin sitten ajattelin, että hei, jos muakin kerta kiinnostaisi kuulla näistä suomalaisista rikostapauksista, niin ehkä on muitakin, joita kiinnostaisi. Niin sitten ajattelin, et voisin kokeilla tehdä itse, ja siitä tämä sitten lähti. (Minna Kavilo)

Kaikkien haastateltavien vastauksia myös yhdisti se, että he eivät osanneet tarkkaan määritellä, miksi rikostapaukset ovat kiinnostaneet heitä. Kiinnostaviksi seikoiksi mainittiin nimenomaan teko-jen äärimmäisyydet ja psykologiset seikat.

Ehkä se liittyy vähän siihen, että kun puhutaan vaikka henkirikoksista, niin ne on kuitenkin semmoisia aika äärimmäisiä tekoja ja niihin liitetään kaikkea pahuutta, niin ehkä se jollain tapaa kiehtoo, että miten joku voi tehdä jotakin sellaista. (Tilda Laaksonen)

Jos luet vaikka jotain hesarin raportoimaa juttua, niin yleensä se on vaan joku tietty osa siitä. Et jos vaikka kerrotaan et nämä ihmiset sai nyt tuomion käräjäoikeudessa ja sitten

kerrotaan parilla lauseella et tästä on kyse, mutta ei kerrota sitä koko asiaa yhdessä artikkelissa, niin ehkä mua kiinnostaa just se koko tarina siinä. Että, mistä kaikki alkoi ja miksi niin tapahtui. (Minna Kavilo)

Vastauksista sai sen kuvan, että kaikki kolme haastateltavaa olivat päätyneet rikospodcastin tekijöiksi sen aloittamista sen kummemmin ja liikaa miettimättä, mutta aloittamisen jälkeen kuuntelijakunta oli alkanut karttumaan ja saanut tekijän paneutumaan tekemiseen enemmän. Ajatus oli yleensä lähtenyt ”ihan ex tempore.” Kun omaa aikaa jo valmiiksi käytti rikostapausten tutkimiseen, ei rikospodcastin tekemiseen ollut suurta kynnystä.

Et sitten mulle tuli mieleen, että miksen mäkin tekisi rikospodcastia, kun kerta käytän tähän jo nyt näin paljon aikaa. Keksinkin sen tyyliin keskiviikkona ja sitten samana päivänä menin joiden jälkeen ostaa mikrofonin. Et se oli semmoinen aika päänäpistö. (MM.)

6.2 Motivaatio

Kaikkia haastateltavia yhdisti se, että kuuntelijat tuovat motivaatiota tehdä rikospodcastia. Sellaisina hetkinä, kun rikospodcastin tekeminen tuntui vaikealta, kuuntelijat toimivat motivaation lähteenä. Muuten vastaajia motivoivat eri asiat, mikä korreloi podcastien erilaisuuden kanssa.

Kavilon rikospodcast on englanninkielinen, jolloin sitä kuuntelivat usein esimerkiksi Suomessa asuvat ulkomaalaiset tai sellaiset muissa maissa asuvat ihmiset, jotka ovat kiinnostuneet suomalaisista rikostapauksista. Se, että moni sai tietoa suomalaisista rikoksista yksinomaan hänen kauttaan, on suuri motivaation lähde. Se, että podcastin rajaus on näin eksklusiivinen, voi varmasti rajata kuuntelijoita pois, mutta voi myös luoda uskollisemman kuulijakunnan.

Motivaatio rikospodcastien tekemiseen lähti haastateltavilla jokseenkin eri syistä, mutta kaikkien haastateltavien vastauksia kuitenkin yhdisti se, että kuuntelijat motivoivat jaksojen tekemiseen eniten. Usein kuuntelijat antoivat heti alkuun kannustavaa palautetta ja kertoivat, että olivat kaivannut vastaavanlaista podcastia.

Palautetta tuli hyvin, ja sitten sana siitä podcastista lähti tavallaan leviämään ja yhä useampi alkoi kuuntelemaan sitä, niin sitten sekin kasvatti sitä omaa intoa, että ehkä mä oon ihan hyvä tässä ja ehkä joku jaksaa mua kuunnella. (Tilda Laaksonen)

Minna Kavilo kertoi häntä motivoivan eniten se, että hänen rikospodcastillaan ulkomaisia kuuntelijoita, joita ovat kiinnostuneita suomalaisesta systeemistä. Lisäksi hänellä oli sellaisia kuuntelijoita,

jotka esimerkiksi asuvat Suomessa, mutta eivät vielä osaa suomea tarpeeksi hyvin ja sen vuoksi pysty kunnolla seuraamaan uutisointia rikoksista. He ovat antaneet positiivista palautetta siitä, että siinä missä he eivät aikaisemmin pystyneet lukemaan uutisia aiheesta kielimuurin takia, rikospodcastin avulla he olivat saaneet ymmärryksen tapahtuneesta.

Et se on joillekin semmoinen tiedonlähde myös, mikä tavallaan tuo mulle myös lisää paineita mutta samalla se myös motivoi, että pystyy tarjoamaan joillekin ihmisille sen tiedon mitä he eivät ehkä muuten saisi. (Kavilo)

Rikospodcasteille on Suomessa paljon tilausta. Maanantaimysteerin tekijä mainitsi, että hän alkuun yllättyi suosioistaan, mutta seurattessaan muiden uusien rikospodcastien julkaisuja, hän huomasi pian niidenkin nousevan hyvin äkkiä kuunnelluimpien rikospodcastien listoille.

Mietin sitä, että tällä hetkellä toi on vaan aihealueena jotenkin todella suosittu, et tosi nopeasti tuli tosi paljon kuuntelijoita. Mutta olen katsonut, että senkin jälkeen, kun mä aloitin loppuvuodesta, niin on tullut ihan hirveästi uusia samaa aihetta käsitteleviä podcasteja ja mun mielestä nekin on pompannut tosi hyvin sinne kuunneltujen listoille. (MM)

Esille tuli myös se, että aiheiden tulee olla rikospodcastin tekijälle itselleenkin kiinnostavia. Jos rikospodcastia tekee vain sillä perusteella, mitä kuuntelijat haluavat, se voi vähentää innostusta ja motivaatiota sen tekemiseen. Tekijöille tulee ihan valtavasti jaksotoiveita ja heillä voi olla isotkin listat eri aiheista, mutta ykköskriteerinä on se, että aiheen tulee kiinnostaa tekijää itseäänkin.

Oon huomannut, että tässä jossain vaiheessa alkoi menemään vähän liiallisuuksiin se, että mietin, että no kiinnostaako tämä aihe ketään, ja et jos olin saanut jotain kommenttia, että älä tee tämän tyllysiä jaksoja, niin aloin ihan liikaa miettimään sitä, että miellyttääkö tämä nyt mahdollisimman montaa, ja se jotenkin tappaa sen luovuuden mitä tässä kuitenkin tarvitaan. (Laaksonen)

Tietty muakin kiinnostaa, et esimerkiksi, tein Jari Aarniosta kolmiosaisen jakson, niin siinä jotenkin, kun olin itsekin niin hämmentynyt siitä et mitä siinä oli oikein tapahtunut alun perin. Niin kun sai sen tehtyä ja tavallaan ymmärsi, että mistä puhutaan ja mitä kaikkea oli tapahtunut, niin sekin oli tosi palkitsevaa et itse just ymmärtää ja saa ne palaset paikalleen. (Kavilo)

6.3 Aihevalinnat jaksoille

Esille tuli, että kaikki rikospodcastien tekijät pyrkivät tekemään jaksoja mahdollisimman monipuolisista aiheista. Vastauksissa mainittiin, että vältetään tekemästä jaksoja samoista aiheista, mitä

muiden rikospodcastien tekijöillä on ollut. Aiheen ei myöskään haluttu olevan täysin samanlainen kuin oman podcastin edellisen jakson aihe. Tälle perusteluna tuli esille se, että kuuntelijoiden haluttiin saavan monipuolista kuunneltavaa.

Yritän valita vähän erilaisia aiheita, että en valitse pelkästään vaikka murhia, vaan vaikka huijaustapauksia ja huumevyhtejä, että kaikki ei olisi vain sitä samantyyppistä. (Kavilo)

Tulee mieleen ainakin se, että mä yritän ottaa huomioon sen, mitä vaikka muut on just tehnyt, että jos vaikka kotimaisilla rikospodcasteilla on just ollut joku tietty aihe, niin en väkisin ota sitä samaa aihetta. Että, yritän miettiä vähän sillä lailla, että tulisi erilaista kuunneltavaa ihmisille. (MM)

Toinen merkittävä seikka oli se, että tapauksesta tuli olla saatavilla tarpeeksi tietoa. Jakson aihevalintaan vaikutti eniten se, että tapauksesta pitää olla saatavilla tarpeeksi tietoa. Jos tietoa ei ole saatavilla tarpeeksi, ei siitä yksinkertaisesti voi saada tarpeeksi pitkää podcast-jaksoa.

- - - En ole mikään tutkiva journalisti, eikä mulla ole aikaa alkaa selvittää asioita perin pohjin. Et siitä on pakko olla tarpeeksi tietoa saatavilla, että siitä saa vähintään sellaisen 20-minuuttisen jakson, tai se on vielä aika vähän. Mutta jos saa semmoisen puolituntisen jakson, niin se on jo ihan hyvä. (Kavilo)

Semmoinen käytännön asia on se, että onko siitä (tapauksesta) ylipäätään tietoa saatavissa. Et Suomessakin on ihan tosi mielenkiintoisia keissejä, mutta voi olla, ettei niistä löydy kuin vaikka muutamat pääkohdat, niin niistä on hirveen vaikea sitten tehdä kokonaista jaksoa. (MM)

Haastateltavat myös mainitsivat, että on sellaisia aiheita, joita he toiveista huolimatta eivät halua käsitellä. Syynä tähän saattoi olla podcastin linja, oma herkkyys, kuuntelijat, tai etiikka yleisesti. He esimerkiksi tiedostivat heillä olevan sellaisia kuuntelijoita, jotka eivät kuuntele lapsia koskevia jaksosia, minkä vuoksi lapsia koskevia tapauksia ei käsitelty jatkuvasti. Lisäksi välillä saatiin myös toiveita tapauksista, joihin liittyi mahdollisesti jotain yliluonnollista tai onnettomuuksia, joiden ei koettu kuuluvan rikospodcastiin.

Sitten ehkä semmoiset tapaukset missä selkeästi on haettu julkisuutta ja huomiota sillä teolla, on semmoisia, mitä en ole käsitellyt ainakaan toistaiseksi. Kouluampumiset ovat mun mielestä aika hyvä esimerkki tästä. Ja myös semmoiset, missä näyttää vahvasti siltä, että kadonnut tai kuollut on tehnyt itsemurhan. (Laaksonen)

On ollut jotakin tosi rankkoja keissejä, esimerkiksi oli tällöinen pedofiilirinki Muuramessa, josta laitettiin sähköpostia, että voisitko tehdä tästä jakson, niin sanoin siihen, et siitä mä en kyllä tee, koska se oli jotenkin niin järkyttävä. Ja on myös toinen semmoinen kidnappautapaus mistä en tee, koska siitä omaiset on antaneet mediassa ymmärtää, etteivät halua et siitä puhutaan ja toivovat, että se jätettäisiin rauhaan. (Kavilo)

On jotain aihepiirejä, esimerkiksi multa on yllättävän paljon toivottu jaksoja sellaisista aiheista, missä vaikka lapset on surmanneet omat vanhempansa, ja ne ovat mulle henkilökohtaisesti liikaa. Että, en lähtökohtaisesti halua kaikkia aiheita käsitellä, kun ne voi olla omalle psyykelle liikaa. Tai joku kannibalismi tai tällöinen, niin en halua tommoisista käsitellä, kun ne ovat mulle itselleni, no ei nyt vaikeita, mutta ällöttäviä. (MM)

6.4 Lähteet ja tiedonhankinta

Tiedonhankinnan suhteen haastateltavat lähtivät useimmiten liikkeelle siitä, että he katsoivat jaksosaihetta käsittelevän dokumentin tai esimerkiksi lukivat tapauksesta kertovan kirjan. Näiden koettiin antavan tapauksesta kattavamman kokonaiskuvan. Yleensä niistä koottiin muistiinpanot, minkä jälkeen siirrytään googleen. Dokumenttien ja kirjojen lisäksi tiedonhankintaan käytettiin aina myös internetiä, josta etsittiin esimerkiksi tapauksia käsitteleviä artikkeleita.

Mutta se et on vaikka yks artikkeli hesarissa ja yks artikkeli maikkarilla, niin se ei vielä riitä, vaan tarvitsee enemmän. Varsinkin, jos monessa eri paikassa sanotaan eri asioita, niin sitten et pystyisi monesta eri lähteestä varmistaa asioita. Että, jos vaikka päivämäärät on monessa eri paikassa eri tavalla, niin pystyisi tarkistamaan ne. (Kavilo)

Se vähän vaihtelee, että monesti jos vaikka katson jotain Youtube-videota, tai kuuntelen jotain podcastia, niin se saattaa olla se saattaa olla se ensimmäinen linkki siihen tapaukseen, et saatan tajuta et tähän on tosi mielenkiintoinen. Ja sitten rupeen yleensä ihan vaan nettiä selaamaan ja monista tapauksista on tehty kirjoja ja dokumentteja. Internet on varmaan se pääasiallinen lähde kuitenkin. (MM)

Haastateltavien vastauksista kävi ilmi, että luotettavina lähteinä pidetään kirjoja ja isojen, arvostettujen sanomalehtien artikkeleita tapauksista. Suomalaisista sanomalehdistä mainittiin useimmiten Helsingin Sanomat. Epäluotettavina lähteinä sen sijaan pidettiin keltaisen lehdistön artikkeleita sekä keskustelupalstoja.

Rikospodcastaajat kuitenkin kokivat tunnistavansa melko hyvin sen, onko isomman sanomalehden nettiartikkeli tapauksesta luotettava, esimerkiksi pienen nettilehden artikkelin luotettavuutta on hankalampi arvioida. Yleensä epämääräisemmät lähteet koettiin kuitenkin helposti tunnistettaviksi, koska ne ovat usein enemmän skandaalinhakuisia.

Wikipedia ei ole lähde, mutta siellä on hyviä linkkejä, joita kautta voi tutkia vielä lisää tai käyttää niitä lähteinä. Sitten keskustelupalstat on vähän semmoisia, et ei sieltä voi suoraan mitään tietoa ottaa mutta sieltä voi sitten löytää semmoisia hyviä teorioita mitä voi lähteä

pohtimaan ja sieltäkin voi löytää just linkkejä johonkin, mitä ei ole sillä omalla googlaamisella löytänyt. (Laaksonen)

Oikeudenkäynnin asiakirjoja, jos löytyy, niin se on hyvä. En kyllä lähde niitä kauhean helposti tilailemaan, koska sekin maksaa ja olen opiskelija, niin mulla ei ole kauheasti varaa tilailla niitä koko ajan. Mutta joskus jos tuntuu siltä, ettei löydy kauheasti tietoa ja on jo valinnut sen tietyn keissin, niin sitten saattaa tilata. (Kavilo)

No on tavallaan toistettava se tieto, että se sama tieto sellaisenaan löytyisi useasta eri lähteestä. Ja se, että sen kertoo asianomainen itse, versus keskustelupalsta, niin totta kai siitä pystyy heti sanomaan, kumpi on luotettavampi. Luen tosi paljon kyllä keskustelupalstoja, mutta en mä käytä sitä tietoo sieltä, musta se on vaan mielenkiintoista lukea, mitä ihmiset ajattelevat mistäkin asiasta. - - - Että, tälle yrittää arvioida sitä, mutta en usko, että siinä aukottomasti aina onnistuu. (MM)

Maanantaimysteeri-podcastin tekijä myös mainitsi, että hän pitää luotettavana tietoa tapauksesta, joka on uhrin itsensä kertomaa:

Mutta esimerkiksi henkilöiden itsensä haastattelut, itseasiassa yllättävän paljon varsinkin amerikkalaiset uhrin, jos ovat hengissä säilyneet, niin antaneet haastatteluja. Ja sitä hän pitää yleensä aika luotettavana, et okei, näin kävi sulle ja mä voin luottaa siihen koska sä kerrot sen itse. (MM)

Haastateltavat mainitsivat sen, että mikäli jokin tieto tapauksesta oli epävarmaa, he toivat sen esille jaksossa. Lisäksi epävarman tiedon olennaisuutta voi punnita jakson kannalta ja miettiä, tarvitseeko sitä välttämättä sisällyttää jaksoon.

Saatan sanoa, että löysin nyt tällaista tietoa, mutta en oo varma pitääkö tai paikkaansa tai et tämä on vähän niin kuin epävarmaa. Et ehkä, jos se tieto mainitaan vaan jossain yhdessä paikassa, niin se yleensä on vähän silleen, et en ehkä luottaisi siihen. (Laaksonen)

Yleensä yritän just varmistaa sitä tietoa, et yritän katsoa ainakin parista eri lähteestä et se olisi se sama tieto, mutta toki se ei ole aina mahdollista. Et sitten on vaan laitettava jotain, mutta jos en ole jostain yhtään varma - - -, niin jos se ei ole mikään tosi tärkeä tieto niin vaan jätän sen laittamatta. Tai sitten jos se on vaikka joku päivämäärä mistä ei olla ihan varmoja, niin saatan sanoa, et no, tästä on eri tietoa et mikä tämä on. (Kavilo)

Et pitäisi sen ainakin silleen avoimena, et kuulija voi itse arvioida. Tai kertoo sen heille, että tästä tiedosta ei ole varmuutta. (MM)

Haastateltavista Kavilo ja Maanantaimysterin tekijä mainitsivat, että loppupeleissä pikkuvirheitä on lähestulkoon mahdotonta välttää, sillä niitä voi olla luotettavissakin lähteissä ja kyseistä lähdeä käytettäessä ne päätyvät myös podcast-jaksoon.

Se vaan on niin että jos etsii lehdistä tietoa, niin se on ihan hyvin mahdollista, että siellä kerrotaan jotain väärin ja sitten kerron sen saman asian väärin tai sitten on monia lähteitä, joissa kerrotaan asia eri tavalla ja kerron asian jollain tavalla ja sitten se on väärin. - - - Mutta ainakin yritän silleen, et ei olisi virheitä. (Kavilo)

Toi on tosi vaikea ja tosi usein mietin sitä, että onko tämä lähde nyt luotettava, ja tosi usein huomaan et tosi paljon pikkuvirheitä on ihan luotettavissakin lähteissä. (MM)

6.5 Jaksojen käsikirjoittaminen

Käsikirjoittamisesta puhuttaessa kaikkia haastateltavat kertoivat, että yleensä he aloittivat käsikirjoittamisprosessin ensin tutustumalla tapaukseen esimerkiksi dokumentin katsomisen kautta ja tekemällä sitten tapauksista muistiinpanot, jotta tapauksesta saisi jonkinlaisen kokonaiskuvan. Tämän jälkeen he aloittivat itse käsikirjoittamisen tekemisen, jota tehdessä tarkastettiin tapauksen yksityiskohtaisempia tietoja esimerkiksi nettiartikkeleista.

Aluksi rikospodcastin tekijän täytyy voida todeta, että tietoa tapauksesta on saatavilla tarpeeksi kokonaista jaksoa varten. Tätä on vaikeaa määritellä, mutta jakson sopiva pituus on yleensä vähintään 20–30 minuuttia. Tiedonhankinnassa lähdetään liikkeelle siitä, että mikäli tapauksesta on saatavilla esimerkiksi kirja tai dokumentti, tehdään niiden pohjalta ensin muistiinpanot, minkä jälkeen jaksolle tehdään käsikirjoitus.

Et teen itselleni semmoiset muistiinpanot, että saan siitä tapauksesta semmoisen kokonaiskäsityksen ja sen jälkeen alan vaan kirjottamaan ja siinä samalla käyn yleensä läpi eri uutisartikkeleja tai saatan kattoo, löytyykö jotain uutisklippejä Youtubesta. (Laaksonen)

Ehkä se mun aloituspiste on se, että haluan tehdä sellaisen yleisen rungon siitä koko tapauksesta ja sitten sen jälkeen alan etsiä niitä yksityiskohtia ja lisätietoa. (Kavilo)

Kavilo ja Maanantaimysteeri-podcastin tekijä kertoivat, että käsikirjoittamisprosessi on muuttunut siitä, mitä se oli alussa ollut. Prosessi on selkeytynyt ja yksinkertaistunut, eli muuttunut parempaan ja sujuvampaan suuntaan. Koska Kavilon True Crime Finland-podcast on englanninkielinen, hänen vastauksensa poikkeaa kahden muun haastateltavan vastauksesta. Hän tekee yleensä muistiinpanot suomeksi ja sitten lopuksi englanniksi.

Ennen tein silleen, et tein ensin raakaversion suomeksi ja sitten käänsin sen englanniksi, mutta siinä meni niin paljon aikaa, että nykyään teen niin että teen suoraan englanniksi. (Kavilo)

Myös Maanantaimysteeri-podcastin tekijän prosessi oli muuttunut sujuvammaksi, verrattuna podcastin alkutaipaleeseen. Hänen mielestään on ollut mukavaa huomata, että käsikirjoittaminen on kehittynyt paljon matkan varrella.

kun on tehnyt jotain lähes 30 jaksoa, niin jos vaikka luen siitä netistä jotain tai kuuntelen jotain podcastia tai katon jotain videota, niin se alkaa jo vähän silleen itsestään rakentua se tarina. Et koko aika se kirjottaminen käy tavallaan helpommaksi ja helpommaksi. (MM)

Maanantaimysteerin tekijän mielestä rikospodcastin käsikirjoituksen tekeminen on niin sanotusti tehty helpoksi, koska tapaukset ovat on jo tarinoita itsessään. Tapauksessa on henkilöt, tapahtuma mikä on mennyt tietyssä järjestyksessä ja siinä tullaan tiettyyn lopputulokseen.

Tarinankerronnan suhteen kaikki haastateltavat olivat sitä mieltä, että kronologisessa järjestyksessä eteneminen on paras tapa kertoa rikostapauksesta podcastjaksossa. Kaikki kuitenkin mainitsivat saattavansa toisinaan tehdä poikkeuksen aloittamalla esimerkiksi keskeltä tai siitä, kun itse rikos tapahtuu. Tämä oli kuitenkin tapauskohtaista ja liittyi pitkälti siihen, tekikö se jaksosta mielenkiintoisemman.

Maanantaimysteeri-podcastin tekijä mainitsi hyvän huomion siitä, että on vaikea sanoa, mikä tapauksissa lopulta on alku; toisinaan se voi olla vaikka rikostapauksen uhrin syntymä, toisinaan se voi olla itse tapahtuneen rikoksen alku.

Et esim jos on kadonnut, niin yksinkertainen tapa on aloittaa kaikki sieltä, et kun tämä henkilö on syntynyt tai hänen menneisyydestään, mutta toisinaan voi olla mielenkiintoista aloittaa se jakso kertomalla vaikka sen katoamisen olosuhteista tai tällaista ja sit palata sinne menneisyyteen ja tavallaan muokata sitä. (Laaksonen)

Välillä teen siihen alkuun sellaisen, että aloitetaan vaikka keskeltä. Tai että tapahtuu jotain, vaikka joku ammutaan. Sitten joku soittaa hätänumeroon. Saatan aloittaa siitä, mut nykyään useammin mä teen sillee että mä alotan ihan alusta. Mutta toki se on sitten hyvä kysymys, että mikä se alku sitten on. (Kavilo)

Et aloittaa vaikka loppuratkaisusta ja sitten vasta palaa sinne alkuun. Et tämmöistä kyllä saatan sitten tehdä vaihtelun vuoksi, tai jos siitä jaksosta tulee jotenkin mielenkiintoisempi silleen. (MM)

6.6 Etiikka ja periaatteet

Siitä, minkälaisia periaatteita rikospodcastien tekijät noudattivat jaksojaan tehdessä, oli haasteltavien välillä vähän eroja. Samat asiat toistuivat pitkälti kaikkien haastateltavien sanomisissa. Periaatteita käsitellessä toistuivat myös usein samat teemat, kuin etiikkaa ja jaksosten aihevalintoja käsittelevissä vastauksissa. Osa teemoista tosin tuli esille myös muissa teemahaastattelun vastauksissa. Näitä teemoja olivat neutraali kerronta, väkivallan kuvailu jaksoissa, uhrien läheisten huomiointi ja rikospodcastin alaikäiset kuuntelijat.

Kaikki haastateltavat mainitsivat, että väkivallan liiallinen kuvailu ei kuulu heidän podcasteihinsa. Tämän voi tiivistää lähinnä niin, että jaksoissa kerrotaan toki, mitä uhreille on tapahtunut, mutta yksityiskohtiin menemättä. Heidän mielestään väkivallan määrä tai laatu ei ole mikään kiinnostava tekijä ja raakojen yksityiskohtien ei myöskään yleensä koettu tuovan tapaukseen mitään oikeasti tärkeää lisätietoa. Väkivallan kuvailun nähdään olevan enemmän skandaalinhakuisuutta.

Tiedän, että on ihmisiä, jotka on silleen, että mitä raaempi tarina tai tapaus niin sitä mielenkiintoisempi, mutta mua itseä se ei kiinnosta, melkein vois sanoa, ollenkaan. Että, ehkä senkin takia mä oon jättänyt sitä pois, et mä en pidä sitä monissa tapauksissa merkittävänä tietona ja se menee helposti semmoseksi mässäilyksi. (Laaksonen)

Yritän just sillee et kerron mahdollisimman tarkkaan et mitä on tapahtunut, mutta yritän olla mässäilemättä sillä väkivallalla ja saatan sit myös jättää osia pois. Et jos must tuntuu siltä, että no tätä (väkivaltaa) on ihan turhaa lisätä tähän niin saatan jättää jotain yksityiskohtia pois koska ei niillä ole välttämättä mitään väliä kokonaiskuvan kannalta. (Kavilo)

Jos mä ite kuuntelen jotain podcastia ja siinä on jotain väkivallalla mässäilyä, niin mä en pysty sellasta kuuntelemaa - - -. Niin sitä mä en ole halunnut sitten omaan podcastiinkaan ottaa. Mut nämä on makuasioita, mä tiedän, että jotkut taas sitten tykkää siitä. (MM)

Myös huumorin välttäminen tuli esille periaatteista puhuttaessa. Kaikki haastateltavat olivat päättäneet sen, että rikospodcastissa ei käytetä huumoria, koska rikosaiheeseen yhdistettynä se on äärimmäisen vaikea laji. He korostivat, etteivät tuomitse sellaisia rikospodcasteja, joissa huumoria on käytetty, mutta kokivat itse, että turvallisin tapa tehdä rikospodcastia on välttää huumoria.

Itsekin kyllä kuuntelen yhtä semmoista (rikospodcastia) mihin vähän lisätään sitä huumoria ja se on vähän kevyemmällä otteella tehty, mutta jotenkin mä en itse vaan uskaltaisi lähteä siihen, tai sitten en koe olevani mitenkään erityisen hauska. (Laaksonen)

Maanantaimysteerin tekijäkään ei varsinaisesti käyttänyt jaksoissaan huumoria, mutta ei ollut sen suhteen ehdoton. Hänkin kuitenkin mainitsi, että huumorin kanssa pitää olla tarkkana, sillä sen käyttäminen rikospodcastissa on todella vaikeaa. Kuten Laaksonenkin, myös Maanantaimysteerin tekijä mainitsi kuuntelevansa sellaista rikospodcastia, jossa on todella paljon huumoria, mutta hänen mielestään kyseinen podcast pystyy pitämään sen hyvän maun rajoissa ja hyväntahtoisena, niin ettei se ole missään kohti loukkaavaa tai häiritsevää. Kyseisessä podcastissa juontajia oli kaksi, minkä hän arveli olevan olennainen seikka siinä, että huumorin käyttö oli onnistunutta. Vuoropuhelussa kevennykset voivat toimia paremmin kuin yksin juontaessa.

Se on musta ihan hirveen vaikeata, mutta en mä kyllä varmaan oo myöskään mikään sellainen hassutteluluonne, että mulla oli mikään hirvee tarvekaan laittaa kauheasti mitään vitsejä. - - Enkä mä mitenkään tarkoituksella niitä laita, et jos mulla tulee joku kommentti mikä on mun mielestä hauska ja mikä sopii, niin voin sen sinne laittaa, mutta en ikinä suunnittele sinne mitään vitsejä. (MM)

Jossain määrin yllättävää oli se, että vain yksi rikospodcastia tekevistä haastateltavista, Maanantaimysteeri-podcastin tekijä, mainitsi olevansa huolissaan mahdollisista alaikäisistä kuunteliijoista.

Yksi asia, mikä on mulle tullut yllätyksenä, niin kun mullahan on se podcastin oma Instagram, kuten tiedät, niin mä saan tosi paljon viestejä tosi nuorilta tyypeiltä, siis mun silmissä ihan lapsilta. - - - Ja mä oon välillä ihan pulassa siinä, että miten mä heille sanoisin... No, mä oon joskus sit saattanu sanoo et nämä aiheet on tämmöisiä aika rankkoja, että kannattaa vaikka vanhempien kanssa puhua, että mitä kannattaa kuunnella. Et tavallaan se, et mä tajusin et mua kuuntelee tosi nuoret, et se herättää ihan uusia eettisiä kysymyksiä. (MM)

Maanantaimysteerin tekijä harmitteli olevansa voimaton sen suhteen, ettei hän voi vaikuttaa siihen, kuka voi kuunnella hänen podcastiaan. Hän kuitenkin mainitsi, että alaikäiset kuuntelijat herättivät hänessä huolen ja pohdinnan siitä, pitäisikö podcast-jaksojen alkuun lisätä esimerkiksi maininta siitä, että jakson sisältö ei sovellu alle 18-vuotiaille.

Ku kerranki oli yks semmonen mun mielestä nuori tyttö - - - laitto vähän semmosen kysymyksen, että hän ajatteli nyt kuunnella tän uuden jakson, mutta et oliko tää hirveen hurja et uskaltaako hän kuunnella tän. Ja mulle tuli semmonen olo et apua, et en mä voi kuunnella tämmöstä vastuuta tästä, et tämmöisiä on jonkun verran tullu vastaan. (MM)

Siinä, miten podcastien tekijät huomioivat uhrien läheiset, ei ollut suuria eroja. Lähinnä ne teemat, mitä haastateltavat painottivat vastauksissaan, erosivat toisistaan jonkin verran. Esimerkiksi Laaksonen oli sitä mieltä, että uhrien läheisiä harvemmin häiritsee se, että tapauksista on tehty jakso

rikospodcastiin. Hän sanoo, että asia tuntuu vaivaavan enemmän ulkopuolisia. Ihmiset, joiden läheisen tai tutun tapausta on käsitelty podcastissa ovat kommentoineet jaksoja pelkästään positiivisesti.

Tämä on jotenkin silleen mun mielestä tosi mielenkiintoinen et tosi monen ihmisen ajatus automaattisesti on et ne omaiset jotenkin hirveästi loukkaantuu tai häiriintyy, vaikka mä en oo ikinä saanut semmoista kommentointia (Laaksonen)

Maanantaimysteeri-podcastin tekijä kertoi pohtivansa paljon sitä, kuinka paljon suomalaisista tapauksista voi puhua. Koska piirit ovat pienet, helposti jonkun uhrin läheinen voi kuulla jakson. Hän sanoi haluavansa välttää tilannetta, jossa joku kokisi, että heidän läheisensä tapauksella retostellaan tai mässäillään. Maanantaimysteeri-podcastin tekijän vastauksesta kävi myös ilmi, että toisinaan häntä vaivaa se, että podcast-jaksoa tehdessä ikään kuin unohtuu, että kerrottava tapaus on oikeasti tapahtunut ihmisille.

Noita läheisiä mä mietin tosi usein ja joskus vähän harmittaa se, että musta tuntuu, että kun näitä jaksoja tekee viikoittain, niin joskus sitä pitää ihan pysähtyä ajattelemaan, että nää on niin kuin oikeille ihmisille tapahtuneita asioita. Koska se saattaa joskus, ei nyt ihan unohtua, mutta silleen pikkasen unohtua. - - - Et lukee sen tapauksen vaan tapauksena, eikä tajua, että siellä on ihan oikeat, samanlaiset ihmiset takana. (MM)

Koska True Crime Finland-podcast keskittyy nimenomaan suomalaisiin tapauksiin, on Kavilo mahdollisesti joutunut miettimään uhrien läheisten huomioimista enemmän. Hän kertoi haastattelussa esimerkin, jossa oli lähestynyt uhrin perhettä jakson tekemiseen liittyen. Kun hän alkoi tutkimaan tapausta, hän huomasi uhrin perheen luoman Facebook-sivun. Sivulla perhe tarjosi rahallista summaa rikosta koskevia tietoja vastaan.

Siinä kohtaa, kun mä huomasin, että he yrittää laittaa sitä esille, niin ajattelin, että otan heihin yhteyttä ja kysyin et onko ok, jos teen tästä jakson, koska mä en halua astua kenenkään varpaille. Koska siitä perheestä oli saanut semmoisen kuvan, että heidän mielestään liikkuu väärää tietoa myös, niin kun tämä oli vielä silloin suht tuore asia, niin halusin, että se (jakso) olisi mahdollisimman totuudenmukainen, jos heidän mielestään se on ok. (Kavilo)

6.7 Omat näkökulmat tapauksien käsittelyissä

Tässä osiossa haastateltavien vastaukset vaihtelivat hieman. Kaikkien vastauksista voidaan kuitenkin päätellä, että mikäli omia näkökulmia ja mielipiteitä haluaa ottaa jaksoon mukaan, hyvä tehdä selkeä ero jaksossa siihen, mitkä näkökulmat ja ajatukset ovat podcastin juontajan omia.

Esimerkiksi niiden käsitteleminen jakson lopussa oli yksi tapa. Aina omia näkökulmia tapauksiin ei edes välttämättä ole.

Osa rikospodcastien tekijöistä saattaa erityisesti ratkaisemattomien tapausten kohdalla kertoa myös omia näkökulmiaan ja mielipiteitään tapauksista. Haastateltavien vastaukset siitä, miten paljon rikospodcastien tekijät ottivat mukaan omia näkökulmiaan, vaihtelivat hieman. Tilda Laaksonen kertoi kertovansa omia mielipiteitään yleensä jakson lopuksi, mutta hän oli mielestään onnistunut hyvin erottelemaan ne niin, että hänen omat näkökulmansa eivät ole menneet sekaisin itse tapauksen kanssa. Kavilo ei ota jaksoihinsa mukaan omia mielipiteitään. Hän mainitsi, että mahdollisesti esimerkiksi äänenpainosta voi joskus aistia jotain mielipidettä, mutta se on aina kuuntelijan oma tulkinta.

Omakehuna vois sanoa, että mä oon mun mielestä aika hyvin onnistunut siinä, että mulle ei ole ikinä tullut yhtäkään semmoista kommenttia, et olisi mennyt sekasin mun omat mielipiteet ja sitten ne faktat. (Laaksonen)

Maanantaimysteeri-podcastin tekijän periaate omien näkökulmien kertomisesta eroaa tästä, sillä hän on avoimempi omien näkökulmiensa suhteen. Kaikista tapauksista omia mielipiteitä ei välttämättä ole.

Mut jos mulla on hyvin vahva mielipide tai mä oon jotenkin pöyristynyt siitä, miten jotku on käyttäytynyt siinä jaksossa, niin kyllä mä aika rohkeesti otan sen esille. (MM)

Hän kuitenkin lisäsi, että tapauksista, joissa tuomiot on jo annettu, ei voi julkisesti sanoa mitä tahansa.

Kun mä esimerkiksi tein tuosta Ulvilan tapauksesta, kun siinä on jo oikeus antanut ratkaisunsa, niin sittenhän mun piti olla tosi varovainen et mitä mä sanon siitä. - - - Mutta lähtökohtaisesti kyllä mä omia näkökulmiani ja mielipiteitäni uskallan esittää, ja haluankin esittää. (MM)

6.8 Vuorovaikutus kuuntelijoiden kanssa

Kaikkien vastaajien kanssa kävi ilmi, että vuorovaikutusta kuuntelijoiden kanssa käydään suurimaksi osaksi sosiaalisessa mediassa. Myös sähköposti mainittiin, mutta Instagramia ja Facebookia

käytettiin mahdollisesti matalan kynnyksen takia enemmän. Kaikilla haastateltavilla oli rikospodcastille oma sähköpostiosoite sekä Instagram-tili, ja kahdella oli myös Facebook-tili. Rikospodcastien pitäjät, joilla oli podcastilleen Facebook-tili, kertoivat että Facebookissa keskustelu oli vapaampaa ja useimmiten siellä saatettiin keskustella myös varsinaisten jaksosten ulkopuolisista, mutta true crimeen liittyvistä aiheista. Saatettiin jakaa esimerkiksi kirjavinkkejä tai dokumenttisuosituksia. Instagramissa rikospodcastien tekijät saivat useimmiten viestejä Instagramin direct message -osion kautta. Instagramiin tekijät lisäsivät myös aina uuden kuvajulkaisun, eli postauksen, jaksossa käsiteltävään aiheeseen liittyen. Tällöin tämän postauksen yhteydessä olevassa kommenttiosiossa saatettiin myös käydä keskustelua.

Kaikki vastaajista kävivät jonkintapaista vuorovaikutusta kuuntelijoidensa kanssa sosiaalisessa mediassa. Kaikilla vastaajilla oli omalle rikospodcastilleen sähköpostiosoitteet ja Instagram-tilit. Laaksosella ja Kavilolla oli podcasteilleen myös omat Facebook-sivut. Instagram vaikutti olevan suosituin väline vuorovaikutukseen kuuntelijoiden ja rikospodcastien pitäjien välillä.

Instassa tulee eniten niitä jaksoehdotuksia, et toki niistä nyt ei välttämättä sille lähe mitään hirveen syvää keskustelua käyntiin. Ja sit tosi paljon tulee palautetta, tosi paljon positiivista palautetta ja sit tulee myös joitain korjausehdotuksia ja semmoista kritiikkiä. (Laaksonen)

Jäljillä-podcastin Instagram ja Facebook erosivat toisistaan Laaksosen mukaan niin, että Instagramissa vuorovaikutus oli enemmän jaksoihin keskittyvää, palautteisiin ja jaksoehdotuksiin vastaamista ja kommentointia. Jakson tapauksia koskevien kuvapostauksen kommentteissa tulee myös keskusteltua tapauksista ja aiheista. Facebookissa se oli vapaampaa ja enemmän yleistä true crime -yhteisön keskustelua.

Facebookissa taas sitten se keskustelu on enemmän sellasta yleistä true crime keskustelua, et se ei välttämättä koske mua tai mun podcastia vaan muuta aiheeseen liittyvää, esimerkiksi paljon jaellaan dokkari, sarja- ja kirjavinkkejä tai saatetaan puhua joistain ajankohtaisista rikostapauksista. Ja jonkun verran puhutaan uudesta jaksosta, mutta ton tyylistä keskustelua enemmän. (Laaksonen)

Kavilo oli eniten vuorovaikutuksessa kuuntelijoidensa kautta Facebook-ryhmässään, mutta hän kertoi saavansa palautetta ja jaksoehdotuksia myös sähköpostin kautta. Kavilo tosin kertoi tehneensä Instagram-tilin podcastilleen melko vastikään.

Myös Kavilon Facebookissa keskustelu oli välillä vapaampaa. Koska True Crime Finland -rikospodcast keskittyy nimenomaan suomalaisiin tapauksiin ja kuulijakunta on myös pitkälti ulkomaa-laistaustaista, oli Facebook-ryhmässä välillä myös yleisempää keskustelua Suomeen liittyen.

No (Facebookissa) se on aika paljon keskustelua, sit ihmiset saattavat itse kommentoida mitä mieltä ne oli jaksosta, et tykkäskö ne siitä. Sit välillä mä laitan vaan jotain mikä ei liity välttämättä podcastiin vaan liittyy vaikka suomeen yleisesti ja sit ihmiset kommentoivat sitä. (Kavilo)

Maanantaimysteeri-podcastin tekijällä vuorovaikutusta tuntui olevan vähiten, mahdollisesti siitä syystä, että hänellä ei ole Instagram-tilin lisäksi podcastilleen Facebook-sivuja. Vuorovaikutusta ei ollut paljoa, mutta hän mainitsi olleensa yllätynyt siitä, että ihmiset, joilla on jonkinlainen yhteys hänen rikospodcastissaan esitettyyn tapaukseen, ottavat häneen helposti yhteyttä.

Tosi paljon ihmiset kertoo, jos he ovat vaikka asuneet jossain lähellä missä jotain on tapahtunut tai tunteneet jonkun siihen liittyvän ihmisen, et monesti voi tulla sellaisia viestejä ja ne on musta ihan mielenkiintoisia. (MM)

Mitä palautteeseen ja kritiikkiin tulee, Laaksosen mukaan kritiikkiä tulee erittäin vähän ja se on yleensä todella asiallista. Asiattomia kommentteja on tullut Laaksosen sanoin vain muutamia. Laaksonen kertoo, että seurasi aikaisemmin myös anonyymeja keskustelupalstoja omaan podcastiinsa liittyen, mutta on sittemmin lopettanut niiden lukemisen. Hän kertoo seuranneensa niitä aikaisemmin, mutta sittemmin tajunneensa kuinka paljon stressiä ja paineita ne aiheuttavat, jolloin hän lopetti kommunikoimisen siellä niiden kuuntelijoiden kanssa.

6.9 Tarinankertoja vai rikosjournalisti?

Kaikki haastateltavat olivat yhtä mieltä siitä, että he ovat ennemmin tarinankertoja kuin rikosjournalisteja.

Mä en oo toimittaja, ja toivon, että kukaan ei suhtaudu mun juttuihin sillä tavalla, että mä Mä oon oonkin pyrkiny siihen et mä kerron esimerkiks mitä lähteitä ja käytän ja mulla onki itseasiassa aina lähteet näkyvissä mun jaksoissa. (Laaksonen)

Mä en uskalla todellakaan kutsua itseäni journalistiksi, koska mä en oo opiskellut mitään siihen liittyvää ja vielä kun teen tätä englanniksi ja se ei oo mun äidinkieli. (Kavilo)

Maanantaimysterin tekijä vastasi myös olevansa ”ehdottomasti tarinankertoja”.

No ihan jo lähtökohtaisesti siksi, että ei oo mitään muodollista pätevyyttä. Ei rikosjournalismiin tai journalismiin yleensäkkään, niin en kehtaisi kutsua itseäni rikosjournalistiksi. (MM)

Maanantaimysteerin tekijä ei kuitenkaan nähnyt tätä negatiivisena asiana. Hänen mielestään on kivaakin, että hän pystyy tuomaan paljon vapaammin esille omia mielipiteitään ja olla yleisesti ottaen vapaampi, kun harteilla ei ole rikosjournalistin ammatin tuomaa vastuuta. Vastuuta toki on monesta muusta asiasta, mutta ei sellaista, että ammattilaisena arvioisi tapauksia.

On sellaista vapautta siinä, että mulla voi vaikka ollakin vähän naiiveja mielipiteitä tai vastaavaa. Kun sitten taas, jos olet monta vuotta tehnyt niitä (rikostoimittajan) töitä tai opiskelut (journalismia), niin sähän olet silloin jollain tavalla paljon enemmän auktoriteetti siinä. (MM)

Podcastien tekijät olivat mielestään enemmän tarinankertojia kuin rikosjournalisteja. Perusteluna tälle oli, että tieto, jota podcastien tekijät käyttivät jaksoissaan, ei ollut itsehankittua, vaan se löytyi niin sanotusti valmiina. Kavilo pohti, että vaikka hän rikospodcastin tekijänä itse luo jotain uutta, niin se perustuu aina johonkin, mikä on jo olemassa.

Mä oon tehnyt toimittajan töitäkin, tosi ihan eri aiheeseen liittyen joskus, ja silloin se tieto hankitaan tavallaan silleen, että sä menet ja kyselet ihmisiltä ja selvität asioita. Et tässähän niinkuin käytetään sitä jo olemassa olevaa tietoa hyödyksi ja niistä luodaan semmoinen omannäköinen tarina tai juttu. Toki nyt siis toimittajatkin käyttävät myös jotakin muiden jo hakemaa tietoa, mutta mun mielestä toi on semmoinen aika iso ero kuitenkin. (Laaksonen)

Kavilo kuitenkin lisäsi vastauksessaan, että mikäli jokin nimike pitäisi valita, hän määrittelisi itsensä mieluummin podcasteriksi kuin tarinankertojaksi. Tämän hän perusteli sillä, että "tarinankertojasta" voi tulla mielikuva tarinoista, jotka eivät ole totta.

7 JOHTOPÄÄTÖKSET

7.1 Rikospodcast-boomiin on helppo nyt hypätä mukaan

Kaikkien rikospodcastien tekijöiden haastatteluista käy jollain tavalla ilmi, että podcastille ei ole ollut vaikeaa saada kuuntelijoita. Suosio on jopa voinut tulla yllätyksenä tekijälle. Lisäksi kaikki tekijät saavat paljon palautetta ja jaksotoiveita, eikä niistä kaikkia pystytä toteuttamaan. Näistä seikoista voi päätellä, että rikospodcastit elävät tällä hetkellä Suomessa suosionsa kulta-aikaa. Maanantai-mysteeri-podcastin tekijä mainitsi, että hän oli seurannut uusia Suomalaisia rikospodcasteja, ja huomannut, että nekin ovat nousseet nopeasti kuunnelluimpien rikospodcastien listoille.

Näyttää siltä, että Suomessa on tällä hetkellä käynnissä rikospodcast-buumi ja uusien rikospodcastien aloittajilla on vielä helppo kerätä omaa kuulijakuntaa. Persoonavetoiselle podcastille tämä voisi olla haastavampaa, mutta kun aiheeksi on rajattu rikokset, podcastille tuntuu löytyvän kuuntelijoita. Tämä antaa myös viitettä siitä, että jos harkitsee rikospodcastin tekemistä, hyvä aika sille on nyt, kun tarjontaa ei ole vielä liikaa. Tämä voi laantua siinä vaiheessa, kun rikospodcasteista tulee yhä enemmän valtavirtaa.

7.2 Eettiset kysymykset ovat alati läsnä rikospodcastia tehdessä

Asia, jonka kanssa rikospodcastin tekijä joutuu painimaan jatkuvasti, ovat eettiset kysymykset. Niitä joutui miettimään niin aihevalintojen, väkivallan kuvailemisen, huumorin, uhrien läheisten, lähteiden käyttämisen, kun alaikäisten kuuntelijoidenkin kannalta. Eettisyys tuntuikin olevan suurin haaste koko rikospodcastin tekemisen kannalta, eikä tämä haastavuus välttämättä välity rikospodcastien kuuntelijoille.

Mielenkiintoinen seikka oli, että ainoastaan yksi haastateltava mainitsi sen, miten välillä täytyy pysähtyä ajattelemaan sitä, että näissä tapauksissa mukana olevat henkilöt ovat ihan oikeita ihmisiä. Voi siis olla, että rikostarinoiden jatkuva käsittely niin sanotusti turruttaa.

7.3 Uhrien läheisiä eivät rikospodcastit häiritse

Vastoin ulkopuolisten odotuksia, uhrien läheiset harvemmin häiriintyvät siitä, että heidän läheistensä tapauksista puhutaan rikospodcastissa. Omaisilta ja läheisiltä on tullut rikospodcastien tekijöille pelkästään positiivista palautetta, ja usein ihmiset ottavat mielellään yhteyttä, jos heillä on itsellään joku yhteys käsittelyssä olevaan tapaukseen.

Rikospodcastien tekijät toki huomioivat omaiset parhaansa mukaan, erityisesti silloin, kun kyseessä on suomalainen tapaus. Toisinaan rikospodcastin tekijä voi ottaa rikostapauksen uhrin omaisiin yhteyttä, jotta hän voisi varmistaa onko jakson tekeminen aiheesta heidän mielestään sopivaa.

7.4 Toiveista huolimatta raakoja yksityiskohtia ei tipu

Vaikka kuuntelijat toimivat rikospodcastin tekijälle suurimpana motivaationa, ei kaikkia toiveita tarvitse toteuttaa. Rikospodcastien tekijät tietävät, että osa kuuntelijoista saattaa pitää raaoista yksityiskohdista ja väkivallan kuvailusta jaksoissa, mutta lähtökohtaisesti rikospodcastien tekijät eivät halua ottaa jaksoihinsa mukaan raakoja yksityiskohtia tai väkivaltaa yhtään sen enempää, kuin oli pakko.

Kaikkia kuuntelijoiden jaksotoiveitakaan ei toteuteta. Itsemurhia käsitteleviä jaksoja ei haluta tehdä, koska itsemurhatapauksille ei haluttu antaa ylimääräistä julkisuutta. Lisäksi sellaiset tapaukset, joilla oli selkeästi haettu julkisuutta, kuten koulusurmat, jätetään toteuttamatta. Myös paranormaalit aiheet, liian raat tai ällöttävät tapaukset, pedofiiliringit ja tapaukset, joissa lapset olivat tappaneet vanhempansa, olivat aiheita, joista jaksoja ei toiveista huolimatta tehdä.

7.5 Huumori ei kuulu rikospodcastiin — jos sitä tekee yksin

Rikostapaukset ovat arka aihe, jolloin neutraali tyyli on paras tapa niiden käsittelyssä. Tämä tarkoittaa, että väkivallan lisäksi huumori ei sovi rikospodcastiin helposti. Mikäli vakavista rikostapauksista laskee leikkiä, on olemassa riski, että se loukkaa jotakuta.

On olemassa rikospodcasteja, joissa huumoria on otettu mukaan onnistuneesti, mutta huumorin koetaan olevan liian vaikea alue, jotta sitä kannattaisi ottaa mukaan jaksoihin. Eikä sille ei useimmiten nähdä olevan tarvettakaan. Mikäli podcastia juontaa useampi kuin yksi henkilö, on huumorin ottaminen mukaan olla helpompaa vuoropuhelun kautta, mutta yksin sen käyttäminen on haastavaa.

7.6 Alaikäiset kuuntelijat ovat löytäneet rikospodcastit

Asia, joka tutkimuksessa kävi ilmi, on että rikospodcastilla voi olla myös runsaasti alaikäisistä kuuntelijoita. Tämä seikka ei toistaiseksi ole herättänyt keskustelua silloin, kun on puhuttu rikospodcastien kuuntelijoista. Siinä missä esimerkiksi väkivaltaa sisältävissä peleissä ja elokuvissa on lähtökohtaisesti aina ikärajat, ei rikospodcasteissa ikärajoitteita ole. Tämä mahdollistaa sen, että esimerkiksi kuka tahansa lapsi, jolla on internetin tai älylaitteen kautta pääsy podcast-sovelluksiin, voi kuunnella podcasteissa esitettyjä rikostapauksia.

Tämä olisi tärkeää ottaa esille, sillä vanhemmat harvemmin välttämättä ajattelevat, että esimerkiksi sellaisenkin arkisen sovelluksen kuin Spotify kautta lapsi voi kuulla pelottavia ja raakoja asioita. Rikospodcastin tekijät ja podcast-alustat voisivat ottaa asian huomioon esimerkiksi laittamalla jakson alkuun varoituksen siitä, että podcastin jaksot eivät sovellu herkemmille tai alaikäisille kuuntelijoille.

7.7 Rikospodcastin tekijä ei yritä olla rikosjournalisti

Rikospodcastien tekijät eivät ole rikosjournalisteja, vaan tarinankertoja. Kaikki tieto, jota rikospodcastien tekijät käyttivät podcast-jaksoissa, oli niin sanottua valmiiksi saatavissa olevaa tietoa, siinä missä journalismiin kuuluu tietojen selvittäminen itse.

Rikospodcastien tekijät eivät edes halua, että heidän ajateltaisiin olevan journalisteja. Rikosjournalistit koetaan enemmänkin mahdollisten opintojen ja ammatin vuoksi auktoriteeteiksi. Se, että podcastintekijä on enemmän tarinankertoja, koetaan positiivisena asiana, sillä tällöin on vapaa auktoriteetin tuomasta vastuusta. Toisaalta tarinankertoja-sanassa voidaan kokea olevan sellainen kaiku, että tapauksista vain tarinoidaan ja ne sepitetään, vaikka ne ovat oikeasti tapahtuneita tapauksia.

7.8 Kuuntelijoiden on hyvä pysyä kriittisinä

Koska rikospodcast-jakson ei ole tarkoituskaan olla journalistinen tuotos, on kuuntelijoiden hyvä pitää mielessä, että loppupeleissä sen tarkoitus on olla viihdettä. Jaksoissa esiintyvää tietoa pyritään esittämään neutraalisti, mutta on otettava huomioon, että todennäköisesti niissä voi silti näkyä jollain tapaa myös tekijän narratiivi.

Rikospodcastajaat myöntävät, että loppupeleissä virheellisen tiedon täydellinen välttäminen on mahdotonta, kun jaksoissa oleva tieto kootaan muissa lähteissä esitetyistä tiedoista. Siinä missä artikkeleissa on usein virheellistä tietoa, voi sitä päätyä rikospodcastiin.

On myös kyseenalaistettavaa, jos uhrien itse kertomia tietoja pidetään luotettavana. Kukaan ei voi koskaan täysin tietää onko tapahtunut totta. Ihmisten motiiveja pitäisi kyseenalaistaa huolimatta siitä, onko kyseessä tekijä tai uhri. Sillä mitä kerrotaan, saatetaan myös tavoitella omaa etua. Lisäksi traumojen uhreilla on usein todettu olevan valemustoja, jotka voivat vaikuttaa uhrien tarinoiden luotettavuuteen. Tiedetään tapauksia, joissa ihmiset ovat joutuneet syyttöminä vankilaan, kun väitetyn uhrin päähän on esimerkiksi psykoterapian aikana syntynyt valheellinen muisto, jossa tämä on joutunut rikoksen uhriksi. (Bryce 2017.) On monia syitä, minkä vuoksi kuuntelijoiden olisi aina hyvä pysyä kriittisinä, kun he kuluttavat rikospodcast-sisältöä.

8 POHDINTA

Olen todella tyytyväinen siihen, että valitsin tämän nimenomaisen aiheen tutkielmani aiheeksi, sillä oma kiinnostukseni aiheeseen varmasti auttoi ja innosti minua tutkielmani tekemisessä. Haastattelut olivat oikeasti mielenkiintoisia ja opin niistä myös paljon uutta.

8.1 Oma oppiminen ja haasteet

Tietoperustan kokoaminen oli siinä mielessä haastavaa, että koska jo podcasteista on Suomessa saatavilla vielä verrattain vähän kirjallisia lähteitä, ei niitä ollut rikospodcastien osalta laisinkaan. Tämän vuoksi käytin paljon englanninkielisiä lähteitä, mikä toi omat haasteensa, sillä vieraskielisen tekstin kääntäminen tutkielmaan oli minulle vierasta. Tämä oli kuitenkin oppimiseni kannalta hyödyllistä, koska opin lähteitä tutkiessani paljon vieraskielistä termistöä, mikä ei välttämättä muuten olisi tullut tutuksi.

Kun pohdin, oliko tutkielmani toteutustapa järkevä, arvioisin, että kyllä oli. Olen tyytyväinen kokoamaani tietoperustaan. Lisäksi teemahaastattelu oli jälkikäteenkin arvioituna paras tapa kerätä tietoa rikospodcastien tekijöiltä, koska kyseinen haastattelumenetelmä jätti heille vapautta sen suhteen, kuinka paljon tietoa käsiteltävistä teemoista halusi antaa. Uskon, että laaja omin sanoin kertominen johti myös rehellisiin tuloksiin. Valitsemani haastateltavat olivat myös oikein hyviä ja avoimia. Olenkin erityisen tyytyväinen siihen, että sain juuri heidät haastateltavikseni, koska vaikka heidän voi jollain tavalla nähdä tekevän samanlaista sisältöä, juuri se toi esiin ne pienet poikkeukset, joita heidänkin keskenään vastauksissa esiintyi. Oli myös jälkikäteen ajateltuna järkevää valita haastateltaviksi vain yksin rikospodcastia tekeviä henkilöitä.

Tutkielman haastattelujen jälkeen jäin tosin pohtimaan sitä, vaikuttiko anonymiteetti Maanantaimysteeri-podcastin tekijän vastauksiin siinä mielessä, että hän oli vastauksissaan rehellisempi. Hän tuntui suhtautuvan rikospodcastin tekemiseen jossain määrin kriittisemmin, esimerkiksi rikospodcastin tekemisen eettisiä kysymyksiä käsiteltäessä. Jälkikäteen ajatellen anonymiteetti saattoi olla sellainen seikka, joka vaikutti vastauksiin.

Olisin jälkikäteen myös tehnyt asioita toisin tutkielman kannalta. Olisin voinut esittää enemmän lisäkysymyksiä ja kysyä tarkennuksia haastateltavien vastauksiin, mutta on hankala arvioida, olisiko tajunnut tätä muutenkaan, kuin vasta jälkikäteen tarkasteltuna. Toinen harmittava seikka on se, että viimeisen haastattelun kohdalla tuli esille uusia ja mielenkiintoisia eettisyyteen liittyviä teemoja, ja siinä vaiheessa näitä teemoja koskevien kysymysten kysyminen ei enää onnistunut aikaisemmilta haastateltavilta. Tajusin myös vasta haastatteluvaiheessa, mitä kysymyksiä olisi haastatteluun voinut vielä sisällyttää. Esimerkiksi kaupallinen yhteistyö rikospodcasteissa olisi ollut mielenkiintoinen aihe, koska silloin olisi voinut pohtia sitä, miten eettistä on saada tapahtuneiden rikosten avulla taloudellista hyötyä. Lisäksi olisin paneutunut enemmän siihen, uskovatko rikospodcastien tekijät, että heidän kuuntelijansa pystyvät kuuntelemaan podcasteja tarpeeksi kriittisesti ja pystyvätkö he huomioimaan, että osa tiedosta voi olla virheellistä.

Kaiken kaikkiaan kuitenkin koen, että sain kattavan kuvan siitä, minkälaista taustatyötä ja asennoitumista rikospodcastin tekeminen vaatii. Toivoisin myös, että rikospodcastien tutkimista jatkettaisiin tulevaisuudessa, jolloin tästä tutkielmasta voisi olla konkreettista hyötyä.

8.2 Jatkomahdollisuudet

Mikäli aiheen tutkimista haluaisi jatkaa, voisi se keskittyä rikospodcastien kuuntelijoiden näkökulmaan. Tämä voisi käsittää motiivit kuluttaa rikospodcasteja tai ylipäätään true crime -sisältöä ja sen, ovatko kuuntelijat mielestään tarpeeksi kriittisiä kuluttaessaan kyseistä sisältöä.

Lisäksi mielenkiintoinen tutkinnan aihe olisi se, että true crime -yleisö näyttäisi olevan huomattavan naisvoittoista. Tämä on mielestäni kiinnostava aspekti, sillä kootessani tietoperustaa useissa lähteissä kävi ilmi, että true crimen suosion uskotaan osaksi perustuvan siihen, että haluamme oppia tapahtuneista kauheuksista ja näihin tapauksiin tutustumalla haluamme välttää niissä esiintyvien uhrien kohtalon. Uskon, että tämä on vahvasti yhteydessä siihen, että naiset näyttäisivät olevan se sukupuoli, joka kokee enemmän turvattomuutta.

Uskon että tutkielmastani on hyötyä sen suhteen, että se avaa rikospodcastien kuuntelijoille niitä eettisiä kysymyksiä, joiden kanssa tekijät joutuvat painimaan. Harva esimerkiksi pysähtyy pohtimaan, että rikospodcastit eivät ole välttämättä lapsille sopivaa sisältöä, mutta niiden kuuntelemista ei juurikaan pystytä rajoittamaan. Omasta kokemuksestani tiedän, että osa rikospodcasteista voi

sisältää todella raakoja ja inhottavia yksityiskohtia, jotka ovat aikuisellekin ihmiselle vaikeaa kuunneltavaa, joten tämä on mielestäni myös tärkeä aihe siinä mielessä, että se voi olla pahimmillaan vahingollista alaikäisille kuuntelijoille. Tästäkin syystä tämä on myös ehdottomasti sellainen aihepiiri, johon olisin kiinnostunut tutustumaan esimerkiksi toimittajan työn kautta vielä enemmän.

Kuten tutkielmani alussa sanoin, rikokset ovat aina kiinnostaneet ihmisiä. Ja ainakaan tämän tutkielman tuloksien perusteella tämä kiinnostus ei ole laantumassa. Rikostarinoiden kuluttamisen muodot vain muuttuvat.

LÄHTEET

Aho, T. 2019, True crime on rikoskirjallisuuden laji, joka jättää vastuuta lukijalle, muistuttaa toimittaja ja kirjailija Jarkko Sipilä — Lue arviot kolmesta tosielämän rikoksista kertovasta kirjasta. Kouvolan Sanomat. Viitattu 10.3.2020, <https://kouvolansanomat.fi/uutiset/kulttuuri-ja-viihde/96ae3160-13f9-4cfb-b433-3ab7ae29c721>

Alter, A. 2018. Michelle McNamara Died Pursuing the Golden State Killer. Her Husband, Patton Oswalt, Has Questions for Him. New York Times. Viitattu 20.3.2020 <https://www.nytimes.com/2018/04/25/books/michelle-mcnamara-patton-oswalt.html>

Bock, C. 2017, Rikostoimittajan ABC. Haaga-Helia Ammattikorkeakoulu. Viitattu 10.3.2020, <https://www.theseus.fi/handle/10024/128477>

Bryce, E. 2017, False memories and false confessions: the psychology of imagined crimes, The Wired. Viitattu 31.5.2020 <https://www.wired.co.uk/article/false-memory-syndrome-false-confessions-memories>

Burger, P. 2016. The Bloody History of the True Crime Genre. JSTOR Daily. Viitattu 20.3.2020, <https://daily.jstor.org/bloody-history-of-true-crime-genre/>

Campbell, M. 2019. The time of true crime. Viitattu 21.3.2020 <https://www.popularmechanics.com/culture/a27271779/true-crime-genre/>

Dean, M. 2016. "True Crime Addict" and the Serious Problem of Internet Sleuths. The New Yorker. Viitattu 25.3.2020, <https://www.newyorker.com/books/page-turner/true-crime-addict-and-the-problem-of-internet-sleuths>

Edwards, M. 2015, Truly Criminal: A Crime Writers' Association Anthology of True Crime. Cheltenham, UK: The History Press.

Eklund, V. 2017, Aloittelevan rikostoimittajan opas. Haaga-Helia Ammattikorkeakoulu. Viitattu 10.3.2020, https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/135092/Eklund_Ville.pdf?sequence=1

- Geoghegan, M. & Klass, D. 2005, Podcast solutions — The complete Guide to Podcasting. Viitattu 5.3.2020, https://link.springer.com/chapter/10.1007/978-1-4302-0054-3_1
- Hannila, P. & Kyngäs, P. 2008, Teemahaastattelu laadullisessa tutkimuksessa. Helsingin Ammatikorkeakoulu. Viitattu 1.4.2020 <https://www.doria.fi/bitstream/handle/10024/38214/stadia-1210852529-2.pdf?sequence=1>
- Helasvuo, M. Johansson, M. & Tanskanen, S. 2014, Kieli verkossa — Näkökulmia digitaaliseen vuorovaikutukseen. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden seura
- Hirsjärvi, S. & Hurme, H. 2015, Tutkimushaastattelu: Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. 2. painos. Helsinki: Gaudeamus.
- Hughes, E. 2016, Bill James, True-Crime Obsessive, on the Genre's Enduring Importance. The New Yorker. Viitattu 20.3.2020, <https://www.newyorker.com/books/page-turner/bill-james-true-crime-obsessive-on-the-genres-enduring-importance>
- Kalervo, E. 2019, PODpuhetta — Podcast-sarja podcasteista Suomen kuuntelukulttuurissa. Jyväskylän yliopisto. Viitattu 5.3.2020, <https://jyx.jyu.fi/bitstream/handle/123456789/63442/1/URN%3ANBN%3Afi%3Aju-201904102120.pdf>
- Näpärä, L. 2017. Spoken.fi. Viitattu 5.3.2020 <https://spoken.fi/2180/>
- Miller, J. 2019, Have We Hit Peak Podcasts? New York Times. Viitattu 1.4.2020 <https://www.nytimes.com/2019/07/18/style/why-are-there-so-many-podcasts.html>
- Mullan, E. 2018. How we got hooked on grisly true crime. BBC. Viitattu 21.3.2020, <http://www.bbc.com/culture/story/20181205-how-we-got-hooked-on-grisly-true-crime>
- Mäkipää, L. 2004a, Henkirikos Iltä-Sanomissa — Journalistisen kulttuurin murros ja rikosjournalismi. Espoo: Poliisiammattikorkeakoulu.
- Mäkipää, L. 2004b, Populaari henkirikosuutisointi — piirteistä ja kehityksestä, Oikeus. Viitattu 3.3.2020, <https://www.edilex.fi/oikeus/3455.pdf>

Overbye, S. 2020. Viiltäjä-Jack: Sarjamurhaaja kylvi kauhua Lontoossa. Historia.net. Viitattu 20.3.2020, <https://historianet.fi/rikkokset/rikolliset/sarjamurhaajat/viiltaja-jack-sarjamurhaaja-kylvi-kauhua-lontoossa>

Pihl, M. 2016, Yksityisyyden suojan rajat rikosjournalismissa. Satakunnan Ammattikorkeakoulu. Viitattu 5.3.2020, https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/121875/pihl_mervi.pdf?sequence=1&isAllowed=y

PodStudio, 2013. Mikä on Podcast? Viitattu 2.3.2020 <https://www.podstudio.fi/2013/07/27/mika-on-podcast/>

Punnett, I. 2018, Toward a Theory of True Crime Narratives: A Textual Analysis. Viitattu 1.4.2020, https://books.google.fi/books?hl=en&lr=&id=BipKDwAAQBAJ&oi=fnd&pg=PT9&dq=crime+journalism+true+crime&ots=opXHIQrvab&sig=AZcdEKPhVDXJlvDwrOSKxJt8Z_o&redir_esc=y#v=onepage&q&f=false

Quah, N. 2019. We're entering a big era of podcasting. Vulture. Viitattu 1.3.2020 <https://www.vulture.com/2019/09/podcasting-history-three-eras.html>

Reinboth, S. & Sipilä, J. 2019, Etusivun rikokset — näin kovat rikosuutiset syntyivät: Oikeustoimitajat 30 vuotta

Sharp, S. True Crime Loser, 2019. CHRIS WATTS - Life in prison VS The death penalty. Viitattu 3.5.2020, <https://www.youtube.com/watch?v=ZsfAO9p0cl0>

Sundqvist, J. 2019. Tilda Laaksonen, 25, ja Minna Kavilo, 22, innostuvat oikeista murhista ja kertovat niistä kymmenille tuhansille kuulijoille — Nyt he kertovat, mikä tosielämän rikoksissa kiehtoo. Yle. Viitattu 1.4.2020 <https://yle.fi/uutiset/3-11101137>

Suni, R. 2017, Podcastit sisältömarkkinoinnissa. Laurea Ammattikorkeakoulu. Viitattu 5.3.2020, https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/127452/Suni_Riina.pdf?sequence=1

Utriainen, R. 2018, Tunnetko jo podcastin? Helmet. Viitattu 9.3.2020, [https://www.helmet.fi/fi-FI/Tapahtumat_ja_vinkit/Vinkit/Tunnetko_jo_podcastin\(127357\)](https://www.helmet.fi/fi-FI/Tapahtumat_ja_vinkit/Vinkit/Tunnetko_jo_podcastin(127357))

Watson, S, 2005. How podcasting works. How stuff work. Viitattu 3.3.2020, <https://computer.howstuffworks.com/internet/basics/podcasting1.htm>

Weinman, S. 2019, The NYPD wants in on the true-crime journalism boom. Columbia Journalism Review. Viitattu 1.4.2020 <https://www.cjr.org/analysis/nypd-true-crime-podcast.php>

1. Miten alun perin päädyit tekemään rikospodcastia?
2. Mikä motivoi sinua rikospodcastin tekemiseen?
3. Mitä otat huomioon rikospodcast-jakson aihetta valitessa?
4. Mistä lähdet liikkeelle tiedonhankinnassa?
5. Minkälaisia lähteitä suosit?
6. Millä tavoin pyrit välttämään virheellisen tiedon käyttämisen?
7. Miten rikospodcastia tehdessä huomioit etiikan?
8. Millä tavalla huomioit uhrien läheiset jaksoa tehdessä?
9. Voisitko kertoa, miten jakson käsikirjoitus syntyy?
10. Entäpä miten huomioit tarinan etenemisen jaksoa tehdessä?
11. Onko sinulla tiettyjä periaatteita, joita noudatat jaksoa tehdessä? Sana vapaa. (Tarkennus: esim, kuinka paljon mahdollisen väkivallan kuvailua tai huumoria otat jaksoon mukaan?)
12. Minkälaista vuorovaikutusta käyt kuuntelijoiden kanssa?
13. Oletko mielestäsi enemmän tarinankertoja vai rikosjournalisti?
14. Perustelut vastauksellesi edelliseen kysymykseen?
15. Kuinka paljon otat jaksossa esille omia näkökulmiasi tapauksiin liittyen?